УШБУ СОНДА:

2 1325 - КОНТУРДАГИ ЕР

3 ХАТОЛАР ЗАНЖИРИ

XXI АСР НАФАСИ — воқеалар, хабарлар, тафсилотлар

4 ҚУЁШ ДОШҚОЗОНИ МАМЛАКАТИ

MEZON:

Муаллифнинг асарни таржима қилишга ва қайта ишлашга бўлган мутлақ ҳуқуқлари таржима қилинган ёки қайта ишланган асарга нисбатан ушбу Қонун 19-моддасининг учинчи қисмида назарда тутилган ҳаракатларни амалга ошириш ёки бундай ҳаракатларга рухсат бериш ҳуқуқини ўз ичига олади.

Муаллифнинг дизайнерлик, архитектура, шаҳарсозлик ва боғ-парк барпо этиш лойиҳаларидан фойдаланишга бўлган мутлақ ҳуқуқлари бундай лойиҳаларни амалда рўёбга чиқаришни ҳам ўз ичига олади. Қабул қилинган архитектура лойиҳасининг муаллифи, агар шартномада бошқача қоида назарда тутилган бўлмаса, буюртмачидан қурилишга доир ҳужжатларни ишлаб чиқиш ҳамда бино ёки иншоотини қуриш чоғида ўз лойиҳасини рўёбга чиқаришда қатнашиш ҳуқуқини беришни талаб қилишга ҳақлидир.

«МУАЛЛИФЛИК ҲУҚУҚИ ВА ТУРДОШ ҲУҚУҚЛАР ТЎҒРИСИДА»ГИ ҚОНУН, 20-МОДДА

Адолат ҳар ишда ҳамроҳимиз ва дастуримиз бўлсин!

ИНСОН ва ҚОНУН

№ 30 (485)
2006 йил 1 август
сешанба

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ

Сотувда эркин нархда

Мустақиллигимизнинг 15 йиллиги олдидан

АМУ СОҲИЛИДАГИ ГАВҲАР

Қайсидир олим, агар сиз ер куррасининг таянч нуқтасини топиб берсангиз, мен уни бармоғимда кўтараман, деган. Ернинг таянч нуқтаси деганда киндик қони томган жой хаёлдан ўтади.

Биз Ватан деб эъзозлайдиган мана шу замин ўтган аждодларимиз, ота-боболаримизнинг сўнгги оромгоҳи, кечмишининг тилсиз гувоҳидир. У бизнинг қисматимиз, фарзандларимизнинг саждагоҳидир.

Шунинг учун ҳам уни она Ватан деймиз.

Ватаннинг тоғу тошларини, қир-адирларини, Амудек муаззам дарёлари ва мовий осмонини севмаслик, уларни доимо улуғвор ҳолда кўришни истамаслик мумкинми?

Бугун қаерга борманг, хорижий олимлар Ўзбекистон археологлари билан ҳамкорликда қазилма-тадқиқот ишлари олиб бораётганига гувоҳ бўласиз. Неча минг йил давомида сукут сақлаган кўҳна қалъалар яна тилга кирмоқда, қадим тарихимиздан сўз очмоқда.

Беруний туманида Тошхирмон деган жой бор. Қаранг, қум босган тепалик қаърида неча замонлардан буён мажусийларнинг Олов саройи кўмилиб ётган экан. Сидней университети профессорлари Алесон Беттс ҳамда Свенд Хелмс Қорақалпоқ археологлари билан бирга, уни очиб, неча минг йиллик тарихий қатламларни тадқиқ этишга киришди. Қазиб олинган кичик маъбуда, кул тўла хумлар ва бошқа ноёб топилмалар Яқин Шарқ ҳамда араб мамлакатларидаги шунга ўхшаш тарихий топилдиқларга қиёслаб ўрганилмоқда.

– Бу нодир топилмалар нафақат Ватанимиз, балки инсоният тарихининг энг қадим даврларини илмий асосда ўрганиш имконини беради, - дейди Фанлар академияси Қорақалпоғистон бўлими Тарих, археология ва этнография институти директори, профессор Вадим Ягодин. – Бу мўътабар заминда антик дунё маданияти осори атиқалари ва унинг ноёб ва бебаҳо илдизлари мавжуд.

Илм тилида терракот ва ассуарийлар деб аталувчи бу нодир топилдиқлар оламшумул аҳамиятга молик эканини доктор Холмс ҳам тасдиқлайди.

Мана шундай ҳаяжонли гапларни эшитганда юрак тўлқинланиб кетади. Ҳув нарида муаззам Амударё тўлқинланиб оқмоқда. Унга термулиб туриб, бу азим дарё, бу она замин, тарихи қадим бу халқ илгари ҳам бор эди-ку, нега яқин ўтмишда тарихимиздан маҳрум этишга уринишди, деб ўйлаб қоласан киши, шунда озодлик ва эркинликнинг қадрини янада теранроқ англай бошлайсан.

(Давоми иккинчи бетда)

2006 йил 28 июлда Адлия вазирлигида вазирликнинг кенгайтирилган ҳайъат мажлиси бўлиб ўтди. Уни Адлия вазири Б.Мустафоев бошқарди. Ҳайъат йиғилишида 2006 йилнинг биринчи ярим йиллиги давомида адлия идоралари томонидан амалга оширилган ишлар сарҳисоб қилинди ва келгусидаги вазифалар белгилаб олинди.

Xabar

АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИДА

Ҳайъат йиғилишида қайд этилдики, адлия идоралари томонидан жорий йилнинг биринчи ярим йиллигида кичик ва хусусий тадбиркорлар, хорижий инвесторлар ва улар иштирокидаги корхоналар, инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ҳамда шартномавий муносабатлар бўйича аҳволни яхшилашга, энг асосийси, қишлоқ хўжалигидаги туб ислоҳотларни такомиллаштиришга, фермерликни ривожлантиришга ҳамда қонун ижодкорлиги ва ҳуқуқни қўллаш амалиёти соҳасидаги ягона давлат сиёсатини амалга оширишга қаратилган аниқ тадбирлар амалга оширилди. Жумладан, ўтган ярим йил давомида вазирлик томонидан 2065 та меъёрий-ҳуқуқий ҳужжат лойиҳалари, шундан 106 та қонун, 145 та Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармони ва қарорлари, 258 та Вазирлар Маҳкамасининг қарори ва фармойишлари лойиҳалари ўрганиб чиқилди ва уларга тегишли ҳуқуқий хулосалар берилди.

Шунингдек, Адлия вазирлигига тақдим этилган 184 та идоравий-меъёрий ҳужжатлардан 100 таси давлат рўйхатидан ўтказилди, 74 таси амалдаги қонунчиликка зид бўлганлиги сабабли рад этилди. Амалдаги қонунчиликка ўзгартиришлар киритилганлиги муносабати билан 22 та идоравий-меъёрий ҳужжат давлат реестридан чиқарилди. Идоравий-меъёрий ҳужжатларни амалдаги қонунчиликка мувофиқлаштириш мақсадида ва давлат рўйхатидан ўтказишнинг белгиланган тартибига зид равишда ижрога юборилган ноқонуний ҳужжатларни бекор қилиш тўғрисида вазирлик ва идораларга 41 та тақдимнома киритилди.

217 та меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар давлат ҳисобига олинган бўлиб, уларга қонунчилик соҳаларига умумҳуқуқий классификатори асосида кодлар берилди. 1425 та қонун ҳужжатларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритилди ва 338 та карточкалар юритилди.

Шунингдек, ҳайъат йиғилишида вазирлик томонидан ҳисобот даврида мамлакат аҳолисининг ҳуқуқий онги ва ҳуқуқий маданиятини юксалтириш масалаларига ҳам алоҳида эътибор қаратилгани таъкидлаб ўтилди. Натижада вазирлик ходимлари томонидан ўтказилган ҳуқуқий тарғибот ишлари ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 202 тадан 904 тага кўпайди.

2006 йилнинг биринчи ярим йиллиги давомида адлия идоралари томонидан 12139 марта ҳуқуқий тарғибот ишлари амалга оширилди.

Бундан ташқари, ҳисобот даврида телевидениеда 657 марта (2005 йилнинг биринчи ярим йиллигида 573 марта) кўрсатувлар ва радиода эса 730 марта (2005 йилнинг биринчи ярим йиллигида 576 марта) турли хил ҳуқуқий мавзуларда эшиттиришлар олиб борилганлиги ҳисобот даврида оммавий ахборот воситаларидан кенг фойдаланилганлигидан далолат беради.

Шунингдек, ҳайъат йиғилишида ҳисобот даврида вазирлик томонидан 101 та халқаро шартномалар юзасидан ҳуқуқий хулосалар берилгани қайд этилди.

Вазирлар Маҳкамасининг 1994 йил январ ойидаги 27-сон қарорига асосан Халқаро молиявий институтлар (Банклар) билан Ўзбекистон Республикаси ўртасида имзоланган Кредит Битимлари юзасидан Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати томонидан берилган Кафолатлар бўйича 6 та юридик хулосалар берилди.

Ҳайъат йиғилишида ҳисобот даврида республикамизда фаолият кўрсатаётган 479 нафар давлат нотариуслари томонидан 802.917 та нотариал ҳаракат расмийлаштирилиб, 5.172.551.935 сўм давлат божи ундирилгани, жисмоний ва юридик шахсларга 502.201.160 сўмлик қўшимча пуллик ҳуқуқий хизмат кўрсатилгани таъкидланди.

ФҲДЁ идоралари томонидан эса ҳисобот даврида 261.260 та туғилганлик, 75.658 та никоҳ тузилганлиги, 2.389 та ўлим ҳақида далолатнома ёзувлари қайд этилган. Шу билан бирга 31.952 та оталикни белгилаш, 1.520 та фарзандликка олиш, 4.925 та фамилия, исм, ота исмини ўзгартириш ҳаракатлари расмийлаштирилган.

(Давоми иккинчи бетда)

Jamiyatimiz maqsadi

ЭЗГУЛИК ВА ИНСОНИЙЛИК РАМЗИ

ПРЕЗИДЕНТИМИЗНИНГ «ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ЎЛИМ ЖАЗОСИНИ БЕКОР ҚИЛИШ ТЎҒРИСИДА»ГИ ТАРИХИЙ ФАРМОНИ ЭЪЛОН ҚИЛИНГАНИГА БИР ЙИЛ ТЎЛДИ

Инсоннинг яшаш ҳуқуқи дахлсиздир.

Мазкур хулосага келгунга қадар одамзод ўз тарихий тараққиётининг қанчадан-қанча суронли даврларини босиб ўтмади. Ўлим жазоси билан боғлиқ мунозаралар Шарқу Ғарбнинг давлат арбоблари, донишмандлари, ҳуқуқшунослари учун доимо энг долзарб мавзу бўлиб келди. Тараққиётнинг юксак поғоналарига кўтарилган мамлакатларда ушбу муаммо инсонпарварлик нуқтаи назаридан ҳал этила бошлангани асрлар мобайнида орзу қилинган эзгуликнинг амали сифатида қабул қилинди. Зотан, бу — ўзининг бой давлатчилик тарихий тажрибасига эга, жаҳон тамаддунига тенгсиз маданияти, маънавияти билан улкан ҳисса қўшган қадим ўзбек халқининг ҳам орзу-аъмоли саналади.

Истиқлол халқимизнинг пок ниятларига, аждодларимиз мақсад қилган эзгуликларга доя бўлди. Ўзбекистон мустақилликнинг илк давриданоқ инсон ҳақ-ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилишни, мамлакатда ҳуқуқий демократик жамияти қуришни сиёсатнинг етакчи йўналиши сифатида аниқ белгилаб олди. Давлатимиз раҳбарининг саъй-ҳаракатлари, ташаббуси ва ташкилотчилик салоҳияти туфайли тарихан қисқа муддатда адолатли жамиятнинг барқарор, халқаро мезонларига мос ҳуқуқий замини яратилди. Бундан бир йил муқаддам эълон қилинган Президентимизнинг «Ўзбекистон Республикасида ўлим жазосини бекор қилиш тўғрисида»ги Фармони мамлакатимизда мустақиллик йилларида изчил давом эттирилган инсонпарварлик сиёсатининг, жиноий жазоларни либераллаштиришнинг, суд-ҳуқуқ тизимида дадил олиб борилган ислоҳотларнинг мантиқий давоми бўлди.

Дарҳақиқат, истиқлол йилларида амалга оширилган суд-ҳуқуқ тизимидаги ислоҳотлар жиноят, жиноят-процессуал қонунчилигини, жиноий жазо тизимини изчил тарзда босқичма-босқич либераллаштириб бориш йўлида ана шундай муҳим ва дадил қадам ташлашга замин яратди.

Бундан бир йил муқаддам эълон қилинган «Ўзбекистон Республикасида ўлим жазосини бекор қилиш тўғрисида»ги Президентимиз Фармони муносабати билан матбуотда жуда кўп мақолалар эълон қилинди, турли ёшдаги, ҳар хил касб-кор эгалари ўз фикр-мулоҳазаларини билдиришди. Хусусан, таҳририятимизга келиб турган хат-хабарлар, ҳуқуқшунос олимлар, мутахассислар, жамоатчилик вакилларининг мақолаларида мазкур Фармоннинг моҳиятидаги инсонпарварлик, эзгулик ҳақида атрофлича фикр юритилган. Уларнинг аксарияти йил давомида газетамиз саҳифаларида муттасил ёритиб борилди.

Давлатимиз раҳбарининг «Ўзбекистон Республикасида ўлим жазосини бекор қилиш тўғрисида»ги Фармонининг ижтимоий-сиёсий аҳамияти, мақсади ва ундан келиб чиқадиган устувор вазифалар ҳақидаги чиқишларимизни давом эттириб, эътиборингизга қуйидаги мақолаларни тақдим этаяпмиз.

ТАҲРИРИЯТ

Абдулла ОРИПОВ,
Ўзбекистон Қаҳрамони

БАҒРИКЕНГЛИК ТИМСОЛИ

Бу ҳаётда ҳар бир эзгу ва савоб иш ўз-ўзидан осонлик билан амалга ошмайди. Аввало обдон ўйлангач, пухта-пишиқ режа тузилади. Қолаверса, пировард натижаларга эришишнинг энг муҳим томонлари ҳисобга олинади. Ҳамма ёруғ йўллар эзгулик бекатида туташади ёки аксинча, барча чароғон йўллар эзгуликдан бошланади-да, миллионлаб инсонларни саодат сари бошлайди. Жамиятда амалга оширилаётган ислоҳотларни ҳам шунга қиёс қилсак, адашмаймиз. Улар турли жабҳаларда, ҳар хил соҳа ёки тармоқларда юз кўрсатаётган бўлиши мумкин, аммо уларнинг замирида инсон ҳаёти, манфаати, фаровонлиги ётсагина бу саъй-ҳаракатлар жамиятнинг чин маънодаги қиёфасини белгилайди.

Инсонийлик мақомини юксакка олиб чиқишда ҳуқуқий соҳадаги ислоҳотлар ўта муҳим аҳамият касб этади. Бу борада амалга оширилган ишлар эса дунё ҳамжамиятида ўз ўрни ва мавқеига эга Ўзбекистон давлатининг инсонпарварлик сиёсатининг негизи ҳисобланади.

Инсон улуғ. Унинг ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоялаш адолатли тузумнинг бош мақсади. Шу нуқтаи назардан қараганда, мамлакатимизда инсонпарварлик тамойиллари тобора чуқур илдиз отаяпти. Бунга кўплаб мисоллар келтиришимиз мумкин. Бундай тадбирларнинг ҳуқуқий жиҳатдан жаҳоний тажрибаларга мутлоқ мосу хослиги ҳам юртимизда демократик жараёнлар изчиллик билан амалга ошаётганидан далолатдир.

Дунё ҳамжамияти билан ҳамқадамлик, инсон қадр-қимматини бошга тож қилиб, умумбашарий ғояларни сиёсатимизнинг мезони, деб белгилашнинг ўзиёқ, юртимизда қандай жамият барпо этилаётгани, ислоҳотларимиз кимга, ким учун, нима мақсадга хизмат қилишини кўрсатиб турибди.

(Давоми учинчи бетда)

Мавжуда РАЖАБОВА,
юридик фанлар доктори

Мустақиллигимизнинг 15 йиллигини нишонлаш арафасида ўтган даврда амалга оширилган ислоҳотлар самараси, қўлга киритилган ютуқлар ва истиқболдаги режалар хусусида ўзига хос сарҳисоб қилиб олиш асло фойдадан холи эмас. Биргина суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ этиш билан боғлиқ кенг кўламли ишлар, уларнинг миллий давлатчилигимизни ривожлантиришнинг ҳозирги даврдаги, аҳамияти тўғрисида узоқ сўз юритиш мумкин. Бироқ биз бу ўринда мамлакатимизда инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини таъминлаш борасида амалга оширилаётган ислоҳотлар хусусида тўхталишни лозим топдик.

ЯШАШ ҲУҚУҚИ ДАХЛСИЗДИР

Давлатимиз раҳбари Ислом Каримовнинг ташаббуси, теран, изчил ва оқилона сиёсатининг маҳсули ўлароқ, суд-ҳуқуқ тизимида кенг кўламли ислоҳотлар амалга оширилди. Улар ичида Ўзбекистонда ўлим жазосининг бекор қилиниши билан боғлиқ масала муҳим ўрин тутади. Бу ҳақида Юртбошимизнинг Фармони қабул қилинганига бир йил тўлди.

Шу ўтган қисқа даврда Фармонда белгилаб қўйилган вазифаларни рўёбга чиқариш мақсадида босқичма-босқич, тизимлаштирилган самарали ишлар амалга оширилди, десак муболаға бўлмайди.

Айниқса, давлат ҳокимияти ва бошқарув идоралари, нодавлат ташкилотлар, жумладан, сиёсий партиялар биргаликда аҳоли ўртасида ўлим жазосини бекор қилишнинг мазмун-моҳиятини тушунтириш ишларини ташкил этаётгани, «Ижтимоий фикр» жамоатчилик фикрини ўрганиш маркази махсус сўровнома асосида аҳолининг фикрини ўрганиб, бу ҳақдаги тадқиқот натижаларини жамоатчилик эътиборига ҳавола қилаётгани, олимлар ва мутахассислар томонидан ўлим жазоси бекор қилишга бағишланган кўплаб китоблар, рисолалар ва мақолалар чоп этилаётгани фикримизнинг исботидир.

Ўзбекистонда ўлим жазосини бекор қилиш билан боғлиқ сиёсатни хорижий давлатлар, жумладан, Европадаги етакчи давлатлар ҳисобланган Германия, Франция, Бельгия ва бошқа мамлакатлар олимлари, мутахассислари қўллаб-қувватлаб, юксак баҳоламоқда.

(Давоми учинчи бетда)

SHarhlovchi minbari

ҚОЗИ БЎЛ, ҲАКАМ БЎЛ, ИНСОФ БИЛАН БЎЛ!

Моҳиятан инқилоб уруш-жанжалсиз, тўс-тўполонсиз бўлмайди. Қон тўкилмаса, бировнинг бурни қонаб, боши ёрилмаса — у қандай инқилоб?! Бугунги кунда мантиқан демократия ҳам шундай бўлиб қолди. Киши дунёда юз бераётган воқеа-ҳодисаларни кузатиб туриб, дафъатан шундай фикрга боради. Бугунги кунда «демократия даҳолари» яқин Шарқ, Афғонистон ва Ироқда демократия ғалаба қилди, деб ҳисоблашяпти. Гўё бу ўлкаларда демократик тузум гуллаб-яшнаб, ривожланиб бораётганмиш. Аслида ҳам шундайми? Йўқ, албатта. Аксинча, «демократия ғалаба қозонаётган бу юртларда» ҳар куни юзлаб тинч аҳоли вакиллари қурбон бўлмоқда. Бошқача айтганда, одамдек яшаш, кун кўришнинг ўзи хатарли бўлиб қолган. Демак, худди инқилобдек демократия ҳам қурбонсиз бўлмас экан... Шу нуқтаи назардан қараганда, коммунизм билан бугун айрим давлатлар даъво қилаётган демократия ўртасида ўхшашлик бор. Ҳар иккаласининг шиори битта: «Диққат, бир қаторга сафланинг!». Агар шиорга амал қилинмаса, сўзсиз, куч ишлатишга рухсат берилади. Буни бугун демократия «гуллаб-яшнаётган» мамлакатлардаги аҳвол яққол кўрсатиб турибди.

Энг ёмони, бугун айрим сиёсатчилар худди коммунизмдек, демократияни ҳам экспорт қилиш мумкин, деб ўйлашди. Бунинг учун, аввало, ўша мамлакатдаги сиёсий кучлар ўртасида «инқилобий» жараён»ларни кучайтириш зарур. Бу ҳолат ташқаридан туриб бошқарилади. «Инқилобий жараённинг биринчи босқичи — бошбошдоқлик. Агар шунга эришилса, қарабсизки, жараён тезлашиб, бошбошдоқлик ва парокандалик «демократиянинг ғалабаси»ни таъминлайди.

Бундан буёғи боши берк кўча бўлиши мумкин, бироқ бунинг аҳамияти йўқ. Иқтисоднинг инқирози, бошқарувнинг издан чиқиши, ички сиёсий кучларнинг қарама-қаршилиги, жамиятдаги носоғлом вазият, миллий қадриятларнинг поймол этилиши, миллий-этник бўлиниш — буларнинг ҳаммаси ҳеч гап эмас. Энг муҳими, геосиёсий манфаатни кўзлаган ташқи сиёсий кучлар демократияни экспорт қилиб, ўз мақсадларига эришгани.

Дунё аҳли бугун айни шундай аҳволни Украинадаги сиёсий вазият мисолида кўриб турибди. Қаранг, шундай ажойиб мамлакат «рангли инқилоб»дан сўнг ҳали ҳануз ўзига келгани йўқ.

«Демократиянинг ғалабаси Ливанда намоён бўлаяпти», — деди яқинда бир сиёсат арбоби ўз ҳайратини яширолмай «Евронюс» телеканалига берган интервьюсида. У Ливандаги фожиа жаҳон ҳамжамиятининг, нуфузли халқаро ҳакамларнинг, «демократия даҳолари»нинг кўз олдида юз берганидан ажабланди. Ливандаги бугунги аҳвол жаҳондаги аксарият оммавий ахборот воситаларида «гуманитар ҳалокат», деб талқин қилинмоқда. Бироқ Испания бош вазири ҳақиқатнинг юзига тик қараб, Ливандаги аҳволни «геноцид» деб атади. Франция Президенти ҳам Санкт-Петербургда бўлганида французлар Ливан халқи билан бирга эканликларини айтди. Тўғриси, холисликни Германия ҳам намоён этди.

Бироқ «асл демократлар»га яқин Шарқдаги гуманитар ҳалокатдан кўра, демократия муҳимроқ. Сайловлар биз хоҳламаган натижаларга олиб келган тақдирда ҳам яқин Шарқда, умуман, араб дунёсида демократик ислоҳотлар ўтказилишини қўллаб-қувватлаймиз, деди яқинда ўзини демократия устунларидан бири, деб ҳисоблайдиган давлатнинг расмий вакили баёнот бериб. Бунга шубҳасиз, ислоҳот йўлини танлаган араб дунёсида ҳамма ҳам ишонавермайди. Нега деганда, жорий йилнинг бошида Фаластинда ўтказилган демократик сайловни БМТ, Европа Иттифоқи ва бошқа нуфузли халқаро ташкилотлар эътироф этгани ҳолда «демократия даҳолари» тан олишмади. Сабаб битта: натижа улар кутганидек бўлмади. Унда яна демократик сайлов натижаларидан қатъи назар ғолибларни қўллаб-қувватлаш ҳақидаги ваъдалар қаёкда қолади? Ким энди бунга ишонади?

Агар бугун халқаро ҳаётни кузатиб борсангиз, «демократия даҳолари» демократик жараёнлар нафақат араб дунёсида ёки мусулмон оламида, балки Шарқий Европада ҳам кўнгилдагидек бормаётганлигидан ташвишда эканлигини билиб оласиз. Жумладан, Россия «демократиядан чекинаётганлиги» учун бир неча бор огоҳлантирилди. Яъни «демократия даҳолари» «ҳокимият Кремлда марказлашаётгани, одамлар шаҳар майдонига чиқиб ўз фикрларини очиқ баён қилиш имкониятига эга бўлмаётгани, таъсирчан мухолифат йўқлиги» юзасидан «жиддий ташвиш» билдирдилар, ўзга давлатнинг ноҳукумат ташкилотлар тўғрисидаги қонунини танқид қилдилар.

(Давоми учинчи бетда)

Мустақиллигимизнинг 15 йиллиги олдидан

АМУ СОҲИЛИДАГИ ГАВҲАР

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Мустақиллигимиз қадрига нима етсин! Кейинги йилларда одамларимиз ва уларнинг ҳаётга муносабати, фикрлаш тарзи тубдан ўзгариб кетди. Буни ҳар қадамда сезиш мумкин. Биргина мисол. Қорақалпоқ пахтакорлари ўтган йили шартнома асосида пахта тайёрлаш режасини мамлакатда биринчи бўлиб бажарди. Ғалла хирмонимиз йилдан-йилга юксалиб бораётганини айтмаса ҳам бўлади. Кўркам ва замонавий гузарлар, қишлоқ врачлик пунктлари, муҳташам лицей ва коллеж бинолари, меҳмонхона ва супермаркетлар шаҳар ва қишлоқларимиз чиройини очиб юборди. Бугун биргина **Нукус шаҳри**, Юртбошимиз таъбири билан айтганда, **сахро қўйнида инсон қўли билан яратилган ноёб жавоҳирга айланди.**

Мамлакатимизнинг шимолий дарвозаси ҳисобланмиш бу кўркам шаҳарда кўплаб замонавий тиббиёт муассасалари, меъморий обидалар, кенг ва равон йўллар, фавворалар ва ям-яшил хиёбонлар барпо этилди.

Президентимиз ташаббуси ва раҳбарлигида амалга оширилган бунёдкорлик ишлари орасида Қорақалпоғистон давлат санъат музейининг янги ва муҳташам биноси алоҳида ажралиб туради.

Кўркам меъморий иншоот ўзининг замонавий жиҳозлари, кўргазма залларининг шинам ва ораста экани билан кишини ҳайратга солади.

Улуғ шоиримиз Бердақнинг шарафига барпо этилган музей ҳам чинакам меъморий обидадир. У узукка қўйилган кўздек она шаҳримизга ярашиб турибди.

Истиқлол иншоотлари ҳақида гапирганда, Нукус давлат университети, Маданият саройи, Ўқувчилар саройи, Чўмилиш ҳавзалари, Бахт уйи, Марказий банк, Олимпия захиралари ва тиббиёт коллежлари ҳамда тубдан қайта қурилган Драма ва комедия театри биноларини алоҳида таъкидлагим келади. Бу замонавий меъморий иншоотлар шаҳримизнинг бир ҳуснига минг ҳусн қўшиб юборди.

Илм-фанимиз ва шеъриятимизнинг Мирзо Улуғбек, Бердақ ва Ажиниёз каби тенгсиз намояндалари шарафига улуғвор ҳайкаллар ўрнатилиб, файзли хиёбонлар барпо этилди. Шунингдек, Тошкент аграр университети, медицина-педиатрия институти ҳамда ахборот технологиялари университетининг филиали очилди. Бу эса, Қорақалпоқ ёшлари мана шу соҳалар бўйича она шаҳрида таълим олиши, ўз иқтидорларини рўёбга чиқариши учун қулай имкониятлар туғдирди.

Амударё узра барпо этилган муаззам кўприк ва Хўжайли билан Тахиатош шаҳарларини боғлади ва узоғимизни яқин қилди. Булар барчаси кўнгилга қувонч бағишлайди. Шунда беихтиёр ўтмиш хаёлдан ўтади.

Саксонинчи йилларда Нукус шаҳрини айланган одам қандайдир ҳорғинлик сезар, нега кўчалар бу қадар тор, нега уйлар бу қадар тартибсиз қурилган, нега ҳамма ёқ қаровсиз, деб ҳафсаласи пир бўлар эди. Бугун обод ва чиройли бу шаҳарга ташриф буюрсангиз, уни таний олмайсиз. Кенг ва ҳаволи кўчалар, янги кошоналар ва замонавий турар-жой бинолари кўнгилга завқ бағишлайди. Шаҳарни сайр этсангиз, ором оласиз, руҳингиз ҳаловат топади.

Айниқса, Нукус халқаро аэропорти ўз кўрку чиройи билан кўзларни қувонтиради. Аэропортга олиб чиқувчи магистрал йўл эса, кўркамлиги ва баҳаволиги билан ҳавасингизни келтиради. Йўлнинг икки қаноти ям-яшил хиёбондан иборат.

Марказий шифохона, Шошилинч тиббий ёрдам маркази биноси, Акушерлик ва гинекология илмий тадқиқот институти Нукус филиали, Скрининг маркази, республика туғруқхонаси, Оналик ва болаликни муҳофаза этиш маркази, академик лицей ва коллежлар...

Кейинги уч-тўрт йил ичида Орол бўйида 5 та академик лицей ва 18 та замонавий коллеж ўғил-қизларимизни ўз қучоғига олди. Уларнинг шундай кўркам биноларда таълим олаётганини, компьютерлар билан ишлаётганини, халқаро фан танловларида ғолиб бўлиб, чет элларда нуфузли олий ўқув юртларида ўқиб келаётганини кўриб, чиндан ҳавасинг келади.

«Оролнинг олтин мероси» жамоат ташкилотини айтмайсизми?!

Халқ амалий санъатини яна бир поғона юксалтираётган бу ташкилотга таниқли санъат арбоби Гулнора Ембергенова раҳбарлик қилади. Гулнорахоним бирламчи нияти – миллий тикиш санъатини ривожлантириш ва ёшларга иш ўринлари очиш. Унинг саъй-ҳаракати тез орада кўлам касб этди. Мўйноқда очилган устахонада махсус таълим олган қизлар ишлай бошлашди. Улар юз нафар, қўли гул чеварлар.

Ҳозир бу тикувчи қизлар тикаётган миллий либослар, аньанавий безаклар билан жило берилган сумка ва ёстиқжилдлар, дўппи ва қалпоқлар ниҳоятда нафис, хатто сайёҳлар орасида ҳам довруқ қозонмоқда. Айни пайтда, улар Германия Халқ университетлари Ассоциацияси билан ҳамкорликда изчил иш олиб бормоқда...

Қорақалпоқ диёрида мана шу беқиёс ўзгаришлар ҳақида ўйлаганда, беихтиёр Юртбошимиз сиймоси менинг кўз олдимда намоён бўлади. Нимага десангиз, Ислом Каримов Ўзбекистон раҳбари сифатида иш бошлаган дастлабки кунларда, 1989 йилнинг ёзида Мўйноқ туманидаги Қозоқдарё овулига келиб, аянчли экологик аҳволни кўздан кечирган, оғир иқлим шароитида яшаётган оддий одамлар, уларнинг ҳаёти, турмуш шароити билан яқиндан танишган, суҳбатлашган. Шундан сўнг ўлкада жиддий ўзгаришлар бошланган.

«Ислом Каримов қорақалпоқ бўлса керак», — деган гап ўшанда чиққан, чунки шу пайтга қадар республиканинг бирон-бир раҳбари бу овулга қадам босмаган эди. Қолаверса, Ислом Каримов Қорақалпоқ халқи, унинг истиқболи учун бизнинг ўзимиздан кўпроқ қайғурди.

Икки-уч йил аввал сурункали қурғоқчилик рўй бериб, аҳолимиз оғирлашиб қолганида, давлатимиз раҳбарининг республикага берган амалий ёрдами, айниқса, кексалар, аёллар ва болаларнинг дам олиши ва саломатлигини тиклаши борасида кўрсатган чексиз ғамхўрлиги фикримнинг далилидир.

1989 йил эса, дастлаб Орол бўйида дарахтзор ҳудудлар яратилган, Устюрт коллекторлари таъмирланган. Шу билан бирга, Амударё мансабига сув чиқариш ва Мўйноқ туманида тартибга солиб туриладиган сув ҳавзалари барпо этишга киришилган.

Ёдимда, ўшанда 220 та тоза сув чиқарадиган қурилмалар ишга туширилган. Шаҳар ва посёлкаларда ички канализация ва ташқи дренажлар ўтказиш, магистрал каналларни таъмирлаш ишлари бошланган. 25 минг гектар ер томорқа сифатида одамларга бўлиб берилган, шу тариқа 90 минг оила шахсий томорқа хўжалигига эга бўлган.

1989 йилнинг охирига қадар минтақа аҳолиси тўлиқ тиббий кўрикдан ўтказилиб, 380 минг кишига тиббий ёрдами кўрсатилган, минглаб болалар санаторийларда даволанган. Шу-шу, Қорақалпоқ болалари мамлакатимизнинг гўзал шаҳарларида ва тоғ ёнбағридаги сўлим масканларда ёзги таътилни ўтказиши анъанага айланди.

Мамлакатимиздаги йирик иншоотлардан бири – Туямўйин – Нукус ва Тахиатош – Қўнғирот сув тармоғи қурилиши ҳам ўша кезларда бошланган. 1989 йили Туямўйиндан Нукусгача бўлган 243 километр узунликдаги сув тармоғининг 145 километрига қувурлар ётқизилган, шу билан бирга, шаҳар ва қишлоқларда сув узатиш шохобчалари яратилган, Туямўйинда эса кўтарма насос станцияси барпо этилган.

1990 йилнинг майида Туямўйин – Нукус сув тармоғининг биринчи навбати ишга туширилди. Нукус, Тахиатош ва Хўжайли шаҳарлари тоза ичимлик суви билан таъминланди. Бунинг учун 110 дан зиёд сув тиндиргич қурилмалар ўрнатилди, сув тақсимлаш бўғинлари яратилди, аниқ айтганда, бутун бошли янги бир тармоқ вужудга келди, шуни ҳам таъкидлаш керакки, кўзда тутилганига нисбатан қарийб икки баробар зиёд иш бажарилди.

Тахиатош – Қўнғирот йўналишида яна бир йирик кўтарма насос станцияси барпо этилди, шу тариқа Чимбой, Тахтакўпир ва Қўнғирот туманларини тоза ичимлик суви билан таъминлаш жараёни бошланди.

1992 йили Мўйноқдаги олис овул ўчоқларида ҳам табиий газ ёна бошлади, газ тармоғининг умумий узунлиги 1000 километрдан ошиб кетди.

2000-2003 йиллар давомида 1405 километр узунликдаги ичимлик суви тармоқлари, 2002 километр узунликда газ тармоқлари барпо этилгани, ҳозир мавжуд хонадонларнинг қарийб 80 фоизи ичимлик суви, 92 фоизи эса табиий газ билан таъминлангани тўқсонинчи йилларда бошланган ишлар жадал давом этаётганини кўрсатади.

Ҳаётнинг ҳар бир жабҳасида одамларнинг қаддини кўтарадиган мана шундай кенг қамровли ўзгаришлар амалга оширилди.

1992 йили Германиянинг Скет фирмаси билан ҳамкорликда Нукус кабель заводи барпо этилди ва ишга туширилди. Ўша йилнинг 19 декабрида Юртбошимиз Нукус шаҳрига, унинг кунчиқар бетида қад ростлаган «Катекс» ҳиссадорлик жамиятига ташриф буюради, чунки бу мамлакатимиздаги тўнғич қўшма корхона бўлиб, йирик тўқимачилик мажмуи эди. Ўшанда Президент Ислом Каримов янги корхона ҳамда шаҳардаги ўзгаришлар билан яқиндан танишгач, таъкидлаб айтганки: **«Ўзбекистонимизнинг тақдири – Қорақалпоғистоннинг ҳам тақдиридир, ўзбек халқининг келажаги – Қорақалпоқ халқининг ҳам келажагидир».**

Биз мана шу халқчил сиёсатни ҳар қадамда, ҳаётимиздаги ҳар бир ўзгаришда кўриб, сезиб, ҳис этиб турамиз. Зеро, Нукус шаҳрида барпо этилган йирик ун ва мармар заводлари, «Қорақалпоқтамат» корхонаси, Бўстондаги улкан «Элтекс», Тўрткўлдаги «Тўрткўлтекс» тўқимачилик мажмуалари, Хўжайлидаги шиша заводи шу ғоянинг амалий тасдиғи эмасми?!

Устюртда қад ростлаган Қўнғирот сода заводи ҳам иқтисодиётимизнинг таянч устунлардан бирига айланиши шубҳасиздир.

Навоий – Учқудуқ – Султон Увайстоғ – Нукус темир йўли орқали биринчи йўловчи поездининг Қорақалпоғистон марказига кириб келиши чинакам байрамга айланган.

Янги темир йўл Навоий, Бухоро, Хоразм вилоятлари ва Қорақалпоғистон Республикаси, умуман, мамлакатимизнинг барча минтақаларини олмос камар янглиғ ўзаро боғлаб, Европа мамлакатларига кенг йўл очди.

Йўл қурилиши давомида каттаю кичик 38 та кўприк қурилгани, улар орасида Амударё узра барпо этилган ва қарийб бир километрга чўзилган, бир вақтнинг ўзида поезд ҳамда автомобиллар қатновини таъминлайдиган замонавий муаззам иншоот мавжуд экани янги темир йўл салобатини ўзида намоён этади.

Шу билан бирга, Қизилқум бағрида ўнлаб темир йўл вокзаллари ва замонавий бекатлар бунёд этилди. Нукус темир йўл вокзали тубдан қайта таъмирланди. Тўрткўл, Элликқалъа, Беруний ва Қораўзакда янги вокзаллар барпо этилди ва улар ўзининг кўркамлиги билан кўнгилга қувонч ва ғурур бағишлайди. Мискин бекати ҳам кўркам ва мафтункор, Учқудуқ бекати эса ғоятда шинам ва ўзига хос жозибага эга. Бу масканда темир йўлчилар учун йигирмата коттеждан иборат мўъжаз посёлка қад ростлади.

Дарҳақиқат, темир йўл кириб борган жой обод бўлади. Азал-азалдан темир йўл ўзи билан бирга, саноатлашаётган ҳаёт ва тараққиёт нафасини олиб келади. Ҳозир янги темир йўл манзилларида ҳаёт қайнаётгани мана шунинг тасдиғидир. Янги-янги иншоотлар қад кўтармоқда, минглаб йигит-қизлар янги ишларга қўл урмоқда. Янги инфратузилма шаклланмоқда. Яқин келажакда эса минтақада газ ва кимё саноати янада кўлам касб этишига, янги саноат марказлари юзага келишига шубҳа қилмайсиз.

Устюртда ҳозир Урга, Шохпахта ва Шарқий Бердақ газ конлари бир маромда ишламоқда, шуни ҳам айтиш кераккi, бу ҳудудда 16 миллиард 200 миллион кубометр газ ва 3 миллион тоннага яқин газ конденсати заҳираси мавжуд. Янги конларнинг ишга туширилиши иқтисодий салоҳиятимизнинг янада ўсишига хизмат қилади.

Авваллари Қизилқумда дутор садолари таралган бўлса, энди унга яна бир куй қўшилди. Бу куй халқимиз ўз қўли билан бунёд этган ва саҳро бағрида дуторнинг икки тори янглиғ товланиб турган темир йўл садосидир.

Нукус шаҳри Осиёни Европа билан боғлайдиган трансконтинентал йўллар чорраҳасига, Ватанимизнинг муҳташам шимолий дарвозасига айланиб бормоқда. Бу йўллар тараққиётимизга янги ҳаволар олиб киради, биз ҳатто хаёл қилишимиз қийин бўлган нурли ва шукуҳли келажакни ваъда этади...

Ўразбой АБДУРАҲМОНОВ,
Қорақалпоғистон халқ ёзувчиси

Mulogot

ЖАРИМА СОЛИНАДИ

— Ўғлим ҳарбий хизмат вақтида тиббий-меҳнат эксперт комиссияси томонидан ногирон, деб топилган экан. Лекин мажбурий ҳарбий хизматга жалб этилиб, орадан 4 ой ўтгач, касаллиги туфайли қайтиб келди. Биз бу масала юзасидан мурожаат қилганимизда, вилоят мудофаа бўлими унинг ногиронлигидан бехабар эканини маълум қилишди. Уларни ўз вақтида огоҳлантирмаган тиббий-меҳнат эксперт комиссияси аъзоларига нисбатан бирор-бир жавобгарлик белгиланадими?

Н.ТОШПЎЛАТОВА,
Олтинкўл тумани

— **«Маъмурий жавобгарлик тўғрисида»**ги кодекснинг 234-моддасига мувофиқ, тиббий-меҳнат эксперт комиссиялари мансабдор шахсларининг ногиронлик гуруҳидан қатъи назар, ногирон деб топилган барча чақирилувчилар ва ҳарбий хизматга мажбурлар тўғрисидаги маълумотларни мудофаа ишлари идораларига хабар қилмагани энг кам иш ҳақининг иккидан бир қисмигача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд қилиш идоралари мансабдор шахсларининг туман (шаҳар) мудофаа ишлари идораларига чақирилувчилар ва ҳарбий хизматга мажбурларнинг фамилияси, исми, отасининг исмидаги ўзгаришларга оид, уларнинг туғилган санаси ва жойи тўғрисида фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш дафтарига киритилган ўзгартиришлар ҳақидаги, шунингдек, чақирилувчилар ва ҳарбий хизматга мажбурларнинг вафотини қайд этиш ҳоллари тўғрисидаги маълумотларни хабар бермаслиги энг кам иш ҳақининг иккидан бир қисми миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмларида назарда тутилган ҳуқуқбузарлик мажбурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса,

энг кам иш ҳақининг бир баравари миқдорида жарима солинади.

МЕРОСГА ВОРИСЛИК ҲУҚУҚИ НИМА?

— Биз оилада 3 нафар фарзандмиз. Кенжа фарзанд бўлганим боис ота-онам уйни менга васият қилиб қолдиришди. Эшитишимча, меросга ворислик ҳуқуқи мавжуд экан. Айтинг-чи, ушбу ҳуқуққа эга бўлишим учун нима ишларни амалга оширишим керак? Мерос гувоҳномаси олиш учун қандай ҳужжатлар талаб этилади?

Ғ.ШАРОФБОЕВ,
Касби тумани

— Фуқаролик кодексининг 5-бўлимида ворислик ҳуқуқи ҳақида сўз юритилган бўлиб, сиз васият бўйича ҳам, қонун бўйича ҳам биринчи навбатдаги меросхўр ҳисобланасиз. Ушбу кодекснинг 1135-моддасига мувофиқ мерос қолдирувчининг болалари (шу жумладан, фарзандликка олинган болалари), эри (хотини) ва ота-онаси (фарзандликка олувчилар) тенг улушларда қонун бўйича биринчи навбатдаги ворислик ҳуқуқига эга бўлади. Мерос қолдирувчининг вафотидан кейин туғилган болалари ҳам биринчи навбатдаги ворислар жумласига киради. Сиз ўзингизга тааллуқли меросга эгалик қилиш учун бевосита нотариусга мурожаат этишингиз мумкин.

Ушбу кодекснинг 1146-моддасида қайд этилишича, мерос очилган жойдаги нотариус меросхўрнинг илтимосига кўра, унга меросга бўлган ҳуқуқи тўғрисида гувоҳнома бериши шарт.

Меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисидаги гувоҳнома мерос очилган кундан эътиборан олти ой ўтганидан кейин берилади.

Қонун бўйича мерос олинганида ҳам, васиятнома бўйича мерос олинганида ҳам, агар нотариус тегишли мол-мулкка ёхуд бутун меросга нисбатан гувоҳнома беришини сўраб мурожаат этган шахслардан бошқа меросхўрлар йўқлиги тўғрисида маълумотларга эга бўлса, гувоҳнома юқорида кўрсатилган муддат тугамасдан олдин ҳам берилиши мумкин.

НУҚСОНЛИ ТОВАР ҚАЙТАРИБ ОЛИНАДИМИ?

— Дўкондан маиший хўжалик буюми сотиб олган эдим. Бироқ ишлатиб кўрганимда, унда нуқсон борлиги маълум бўлди. Ушбу товар қайтариб олинадими ва бу жараёнда сотувчи билан ҳисоб-китоб қай тарзда амалга оширилади?

Б. РАФИЕВ,
Нуробод тумани

— 1996 йил 26 апрелда қабул қилинган **«Истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида»**ги қонуннинг 17-моддасига биноан, нуқсонли товар айни шундай маркали (моделли, артикулли) товарга алмаштириб берилган вақтда товарнинг нархи ўзгарган бўлса, қайта ҳисоб-китоб қилинмайди.

Нуқсонли товар бошқа маркали (моделли, артикулли) товарга алмаштирилиб берилаётганда, агар алмаштирилиши керак бўлган товар нархи унинг ўрнига берилаётган товар нархидан паст бўлса, истеъмолчи нархлардаги фарқни қўшимча равишда тўлаши лозим, алмаштирилиши керак бўлган товар нархи унинг ўрнига берилаётган товар нархидан юқори бўлса, истеъмолчига нархлардаги фарқ қайтарилади. Бундай ҳисоб-китоб чоғида алмаштирилиши керак бўлган товар нархи ошган тақдирда, унинг талаб қўйилган пайтдаги нархи, нархи пасайган тақдирда эса харид қилинган пайтдаги нархи қўлланилади.

Шартнома бекор қилинаётганда товар нархи ошган бўлса, истеъмолчи билан ҳисоб-китоб товарнинг тегишли талаб қўйилган пайтдаги қийматига қараб, нархи пасайган тақдирда эса харид қилинган пайтдаги қийматига қараб амалга оширилади.

Товар истеъмолчиларга кредитга сотилган бўлса, шартнома бекор қилинган тақдирда, пул миқдори товар қайтарилаётган пайтга қадар узилган кредит миқдорида қайтариб берилади, шунингдек, кредит берганлик ҳақи тўланади.

Ҳажми катта ёки вазни беш килограммдан зиёд товарни таъмирлаш, нархини тушириш, алмаштириш учун олиб бориш ва истеъмолчига қайтариб келтириб бериш сотувчининг (ишлаб чиқарувчининг) кучи билан ва унинг ҳисобидан амалга оширилади. Ушбу мажбурият бажарилмаган тақдирда товарни олиб бориш ва қайтариб олиб келиш истеъмолчи томонидан амалга оширилиши мумкин. Бунда истеъмолчининг товарни олиб бориш ва қайтариб олиб келиш билан боғлиқ харажатларини сотувчи (ишлаб чиқарувчи) қоплаши шарт.

Саволларга ҳуқуқшунос
Саломат НИЁЗОВА жавоб берди.

Xabar

АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИДА

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Адвокатлар томонидан эса фуқароларга ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш мақсадида 118.914 та оғзаки маслаҳатлар ва 13.584 та юридик ҳужжатлар тузиб берилди. Улар 47.100 та жиноий ишларида, 20.923 та фуқаролик ишларида, 6.698 та келишув ишларида, 4.242 та маъмурий ишларида ва 9.289 та хўжалик ишларида қатнашиб, юридик ёрдам кўрсатдилар.

Ҳайъат йиғилишида адлия идоралари кичик ва хусусий тадбиркорлар, фермерлар, шу жумладан, хорижий инвесторлар ва улар иштирокидаги корхоналар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва шартномавий муносабатларни яхшилашга қаратилган таъсирчан механизм ишлатиб келинаётгани, тадбиркорларнинг бузилган ҳуқуқларини суд тартибида, тақдимнома киритиш йўли билан тўлиқ тиклаш, қонунбузилишда айбдор мансабдор шахсларни қатъий жавобгарликка тортиш, ноқонуний қарорларни бекор қилиш ёки ижросини тўхтатиш самарали натижа бераётгани қайд этилди.

Хусусан, ҳисобот даврида судларга 29,6 миллиард. сўмлик ва 210 минг АҚШ доллари миқдорида 8.773 та даъво аризалари киритилди. Шундан 6.943 та 17,5 миллиард сўмлик ва 145,3 минг АҚШ доллари миқдоридаги даъво аризалари судлар томонидан тўлиқ қаноатлантирилди.

Йиғилишда давлатимиз раҳбарининг 2006 йил 23 мартдаги шахсий ёрдамчи, деҳқон ва фермер хўжаликларида чорва молларини кўпайтиришни рағбатлантириш тўғрисидаги қарори ижроси ўрганиш бўйича Вазирлар Маҳкамаси томонидан ташкил этилган гуруҳлар таркибида адлия идоралари ходимлари иштирок этиб, ўрганиш жараёнида аниқланган камчиликларни жойида бартараф этилишини ва айбдор шахсларни жавобгарликка тортилиши таъминланганини қайд этиб ўтилди.

Бундан ташқари, адлия ходимлари томонидан Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йил 27 июндаги 296-ф-сонли фармойишига асосан 2006 йил ҳосили учун мева-сабзавот, полиз, узум, картошка маҳсулотлари етказиб бериш бўйича жами 2.6 миллион тоннага 58.831 та шартномалар тузилиши таъминланди ва уларнинг қонунийлиги ўрнатилди.

Шунингдек, ҳайъат йиғилишида ўтган 2006 йилнинг биринчи ярим йиллиги давомида вазирликка келиб тушган жами 7.314 та шикоят ва аризаларнинг 5.476 таси (75 фоизи) бўйича мурожаат этганларнинг ҳуқуқлари тиклангани қайд этилди.

Аниқланган қонунбузарликларни бартараф этиш мақсадида 2.479 та тақдимнома, 1.243 та огоҳнома ва 117 та кўрсатмалар киритилди. Ушбу таъсир чоралари натижасида 2.206 нафар мансабдор шахс интизомий жавобгарликка тортилди. Шу жумладан, 170 нафари эгаллаб турган лавозимидан озод этилди. Тадбиркорларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини чеклаб қўйган давлат бошқарув идораларининг 6 та ноқонуний қарорлари бекор қилинди.

Ҳайъат йиғилишида муҳокама этилган масалалар юзасидан тегишли қарор қабул қилинди ва келгусидаги режалар белгилаб олинди.

Qonun ko`magi

1325 - КОНТУРДАГИ ЕР

у аслида кимга тегишли эди. Ширкатгами ёки фермерга?

«Худойберди бобо» фермер хўжалиги раҳбари Кундуз Худойбердиева бундан роппа-роса бир ярим йил муқаддам 1325-контурдаги ер майдони учун ўтказилган тендерда иштирок этган ва 30 гектар ерга эгалик қилиш ҳуқуқини қўлга киритган эди. Фермер хўжалигидан унча узоқда бўлмаган бу лалми ерда экадиган экини, оладиган ҳосили-ю, қиладиган даромадини ўзича хомчўт қилиб юрганида суддан чақирув қоғози келиб қолди. Қўшниси — «Деҳқонобод» кооператив ширкат хўжалиги раҳбари Б.Пўртиқов фермер хўжалигини ерни ноқонуний ўзлаштирганда айблаб, судга берган экан. Аввалига бунга унча аҳамият бермади. Чунки «Окработ» кооператив ширкат хўжалиги ҳудудига қарашли бўлган ерни тендер комиссиясининг қарори билан 30 йил муддатга ижарага олиб, ижара шартномаси тузган. Хўш, бунинг нимаси ғайриқонуний?

Ўтган йил 26 августда Қашқадарё вилояти хўжалик суди «Деҳқонобод» ширкат хўжалигининг «Худойберди бобо» фермер хўжалиги еридан мажбурий чиқариш, ерга эгалик ҳуқуқини тиклаб бериш ва «Окработ» хўжалиги мутахассисларига нисбатан хусусий ажрим чиқариш ҳақидаги даъво аризасини кўриб чиқди. Аслини айтганда, даъвогар талаб қилаётган ернинг «Деҳқонобод» хўжалигига ҳеч қандай алоқаси йўқ, «Окработ» хўжалиги ташкил этилгандан сўнг уларга тегишли майдонлар харита асосида ўлчаб берилган. Низоли ер майдони Деҳқонобод тумани «Окработ» кооператив хўжалиги номига расмийлаштирилган бўлиб, унинг харитасидан жой олган. Суд мазкур асосларга кўра, даъвогарнинг туман ҳокимининг «Худойберди бобо» фермер хўжалигига ер ажратиш тўғрисидаги қарорини ҳақиқий эмас, деб топиш, фермер хўжалигини «Деҳқонобод» хўжалиги еридан мажбурий чиқариш ва ерга эгалик ҳуқуқини тиклаб бериш, «Окработ» хўжалиги мутахассисларига нисбатан хусусий ажрим чиқариш ҳақидаги талабларига қўшилиб бўлмайди, деган холисона хулосага келади ва даъвони тўлиқ рад этади.

Аммо бунга қарамай «Деҳқонобод» ширкат хўжалиги мутасаддилари яна ўз билганидан қолмайди, апелляция тартибида судга шикоят қилади. Унда мазкур ер майдони амалда «Окработ» хўжалигига қараса-да, ундан «Деҳқонобод» хўжалиги чўпонлари фойдаланиб келишаётгани, айни пайтда ҳам чўпон Абдумўмин Холиқов бу ерларда хўжалик эчкиларини боқаётганлиги таъкидланади. Шу билан бирга бу ерлар 50 йилдан буён ҳайдалмасдан ётганлиги, ҳосил олиб бўлмаслиги қайд этилиб, асосий важ қилиб тендер ўтказилиши ҳақидаги эълон матбуотда ёритилмаганлиги кўрсатилади.

Қашқадарё вилояти хўжалик судининг апелляция судлов ҳайъати апелляция шикоятини кўриб чиқиб, даъвогарнинг даъвоси асослаб берилмаганлиги учун тўғри рад этилган, деган хулосага келади ва апелляция шикояти қаноатлантирилмасдан қолдирилади.

Сиз эҳтимол, «Деҳқонобод» хўжалиги мутасаддилари энди тўғри хулоса чиқариб олишгандир, деб ўйларсиз?! Йўқ, аксинча, хўжалик маъмурияти вилоят хўжалик судининг қароридан норози бўлиб, Республика Олий хўжалик судига кассация шикояти ёзади. Шикоятда суд иши бизнинг вакилларимиз иштирокисиз кўрилган, деган сабаб билан суд қарорини бекор қилишни ва ишни янгидан кўришга юборишни сўрайди.

Олий хўжалик судининг судлов ҳайъати кассация шикоятида келтирилган важларни муҳокама қилиб, ҳужжатларни ўрганиб чиқиб, суд қарорини бекор қилади ва ишни апелляция инстанциясида янгидан кўриш учун юборади.

Бу сафар иш Самарқанд вилоят хўжалик судида кўрилади. Судлов ҳайъати иш ҳужжатларини ўрганиб, «Окработ» ширкат хўжалигининг 1325-контурдаги 30 гектарлик майдонда фуқаро Э.Холиқовнинг қонуний ҳуқуқ ва манфаатларига зиён етказиши мумкин, деган важга аниқлик киритиш мақсадида, туман ер ресурслари ва давлат кадастри бошқармаси вакиллари иштирокида далолатнома тузиш лозим, деган хулосага келади ва ишни кўришни кейинга қолдиради.

Суд муҳокамасига тарафлар вакиллари Деҳқонобод тумани Уйғур участкасида тузилган далолатномани тақдим этишади. Мазкур далолатномада «Окработ» хўжалиги харитасига асосан «Худойберди бобо» фермер хўжалигига ажратилган ер участкаси фуқаро Э.Холиқовнинг уйидан 200 метр масофадан кейин белгилаб берилганлиги, фермер участкасига тегишли ерда қудуқ, қўтон ва бошқа шахсий иморатлар йўқлиги қайд этилган эди.

Хўш, унда нега «Деҳқонобод» хўжалиги раҳбари Б.Пўртиқов фермер хўжалигига ажратилган ер майдони хўжаликка тегишли эмаслигини била туриб, Деҳқонобод тумани ҳокимининг қарорини ҳақиқий эмас, деб топиш, фермер хўжалигини хўжалик еридан мажбурий чиқариш, ерга эгалик ҳуқуқини тиклаб бериш ҳақида даъво аризаси билан судга мурожаат қилди? Самарқанд вилоят хўжалик суди апелляция шикоятини қаноатлантиришни рад этди ва фермер хўжалигига ажратилган ер майдони ширкат хўжалигига тегишли эмаслигини била туриб судга асоссиз даъво қилганлиги учун қўшимча текшириш ўтказиш ҳақида Б.Пўртиқовга нисбатан хусусий ажрим чиқарди. Бундан ташқари Б.Пўртиқов хўжаликка 352.575 сўм давлат божи, 10.500 сўм почта харажати тўлаш билан моддий зарар етказганини қандай изоҳлаш мумкин? Фермер хўжалиги ва ишда иштирок этган кишиларнинг беҳуда кетган вақтлари, руҳий толиқишлари, асабийлашишларини айтмайсизми?!

«Худойберди бобо» фермер хўжалиги раҳбари Кундуз Худойбердиеванинг ширкат хўжалигини судга берганлигининг сабаби ҳам шу билан изоҳланади.

— Бизни бир йилдан ортиқ сарсон қилишди, — дейди К.Худойбердиева. — Беҳуда кетган вақтимга ачинаман. Судма-суд юрмасдан 30 гектар ерда меҳнат қилганимизда озмунча ҳосил олармидик?! Адолат қарор топгач, мен ҳам моддий ва маънавий зарарни ундириб бериш ҳақида вилоят адлия бошқармасига мурожаат қилдим. Адлия бошқармасида аризамни ўрганиб чиқиб, етказилган маънавий зарарни ундириш ҳақида фуқаролик ишлари бўйича Ғузор туманлараро судига даъво аризаси киритилди. Суд менинг фойдамга қарор чиқарди.

Ризқ-рўзимиз манбаи — она заминимиз бепоён кўринганi билан унинг ҳар бир қаричи ҳисобли. Бунинг устига эллик йилдан буён ҳайдалмасдан ётган ерни фермер ўзлаштириш ташаббуси билан чиқса, бунинг нимаси ёмон?! Нега бу ташаббусни қўллаб-қувватлаш ўрнига, уни сарсон-саргардон қилишимиз керак?!

Мамлакатимизда фермер хўжаликларини ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратилаяпти. Фермерлик қишлоқда хўжалик юритишнинг энг истиқболли ва самарали шакли сифатида эътироф этилаяпти. Президентимиз Ислом Каримов таъкидлаганларидек, **ҳозирги пайтда республикамизда 159 та қишлоқ тумани бор ва уларнинг ҳар бири учун фермерлик ҳаракатини ривожлантириш ҳаётнинг энг муҳим талаби бўлиб турибди. Бу соҳада олдимиздаги асосий мақсад ҳам шундан иборат. Чунки эски колхоз ва совхозларнинг даври аллақачон ўтиб бўлганидек, бугунги ширкатларнинг ҳам даври ўтиб бормоқда».**

Фермер хўжаликлари тобора изчил ривожланиб, тадбиркорлар жамиятининг энг фаол ва ишончли кучига айланиб бормоқда. Юртбошимиз ибораси билан айтганда, жамиятнинг энг фаол аъзоси сифатида фермерларнинг нуфузи тобора ошиб бормоқда. Ана шундай фаолларнинг бири – Кундуз Худойбердиева сингари фермерларнинг ташаббусини қўллаб-қувватлаш, уларга қўлдан келганча кўмаклашиш лозим. Зеро, юрт келажаги, одамларнинг ҳаёт даражаси бевосита аграр соҳа равнақига боғлиқ.

Мусурмон ПЎЛАТОВ,
ҳуқуқшунос,
Ойдин АНОРОВА,
«Инсон ва қонун» мухбири

Jamiyatimiz maqsadi

ЭЗГУЛИК ВА ИНСОНИЙЛИК РАМЗИ

ПРЕЗИДЕНТИМИЗНИНГ «ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ЎЛИМ ЖАЗОСИНИ БЕКОР ҚИЛИШ ТЎҒРИСИДА»ГИ ТАРИХИЙ ФАРМОНИ ЭЪЛОН ҚИЛИНГАНИГА БИР ЙИЛ ТЎЛДИ

БАҒРИКЕНГЛИК ТИМСОЛИ

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Фикримизнинг исботи ўлароқ, **«Кучли давлатдан кучли жамият сари»** деган моҳиятан мукаммал маънога эга тушунчанинг ўртага ташланиши ҳамда бу борада амалга оширилган муҳим ишлар, қолаверса, инсон эркинлиги ва ҳуқуқи фуқаролик жамиятининг муқаддас тамойилига айланиб бораётганига тўхталишнинг ўзи кифоя.

Қонунчилигимизда жиноий жазо тизимининг изчиллик билан босқичма-босқич либераллаштирилиши, судлов жараёнига Ярашув институтининг жорий этилгани, иқтисодий жиноятларга доир ишларни кўришда моддий зарарни қоплаганларга нисбатан қамоқ билан боғлиқ бўлмаган жазолар белгиланаётгани, ҳибсхонада сақланаётган кишиларни судгача ва суд жараёнида эҳтиёт чораси сифатида гаров, кафиллик эвазига тилхат билан озодликка чиқариш сингари чораларнинг кенг қўлланаётгани суд-ҳуқуқ тизимида инсоний муносабатларга жиддий эътибор қаратилаётганини кўрсатади. Бу ишлар замирида, албатта, ўзбекона оқибат, бағрикенглик, кечиримлилик, шафқат ва ўзига хос бир инсоний эъзоз ўз аксини топган.

Президентимизнинг **«Ўзбекистон Республикасида ўлим жазосини бекор қилиш тўғрисида»**ги Фармони матбуотда эълон қилинганига бир йил тўлаяпти.

Мазкур тарихий фармон жамиятимизда ўта муҳим воқеа бўлди. Кенг жамоатчилик бу борада ўзаро фикрлашди, баҳс-мунозарага киришди. Ўлим жазосини бекор қилиш ҳақида ҳар ким ҳар хил фикрларни айтгани ва айтиши ҳам табиий. Чунки ўлим жазосини бекор қилиш тўғрисидаги баҳс-мунозаралар ҳозирги кунда бутун дунёда кенг миқёсда муҳокама қилинмоқда. Инсон ҳаёти ва тақдири борасида ҳеч қачон хатоликка йўл қўйиш мумкин эмас. Шу маънода дунё тажрибасига таянганда ҳам ўлим жазоси белгилаш мантиқан нотўғридир. Зеро, муқаддас динимизда таъкидланганидек, инсонни Аллоҳ яратган экан, унинг жони ҳам Парвардигор қўлида. Қолаверса, суд ҳукмидаги хатони кейин ҳеч қачон тузатиб бўлмайди. Табиатда ғалати қонуният мавжуд: негадир бир турдаги ҳайвон ўз қавмини овламайди. Масалан, йўлбарс ҳеч қачон йўлбарснинг жонига тажовуз қилмайди. Фақатгина олий тафаккур эгаси саналмиш инсонгина бир-бирининг жонига қасд қилишга мойил. Бу табиатдаги мувозанатнинг айнан бузилишидир. Бу ҳам ўлим жазосини бекор қилишнинг яна бир асоси ҳисобланади.

Тарихга назар солинг: шўро даврида қанчалаб хатоликларга йўл қўйилди — қанчалаб инсонлар, миллатимизнинг буюк зотлари қирғин қилинди. Мустабид тузум учун инсоннинг ҳаёти, унинг орзу-умидлари ва қарашлари аҳамиятсиз эди.

Истиқлолдан сўнг инсон шаъни, унинг тақдир аъмоли юксакка кўтарилди.

Кейинги ўн йилдан ортиқ вақт мобайнида юртимизда ўлим жазоси қўлланиши мумкин бўлган жиноятлар таркиби 33 тадан 2 тагача қисқартирилди. Бундан ташқари, оғир жиноятларни содир этган, нечоғлик оғирлигидан қатъи назар, вояга етмаганлар, хотин-қизлар ва 60 ёшдан ўтган шахсларга нисбатан ушбу турдаги жазони қўллаш таъқиқланган эди. Баъзилар ўйлаши мумкинки, нега ўлим жазосини қўллашдан воз кечмай, бу мақсадга босқичма-босқич эришиш йўлини танладик? Ахир, ўлим жазоси қўлланилиши мумкин бўлган жиноятлар таркиби 33 тадан 2 тагача қисқартирилган экан, булардан ҳам воз кечсак бўлмасмиди?

Юртбошимиз доимо бирор-бир масала юзасидан қарор қабул қилишда шошма-шошарликка йўл қўймасликни, унинг охир-оқибатини ўйлашни уқтириб келади. Оддий кишилар манфаатларини ҳисобга олиш, халқимизнинг ўзига хос менталитетини чуқур англаш натижаси, бу борада одамлар дилида кечаётган ўй ва мулоҳазалардан бохабарлик боис ҳам бу ҳолат ўта синчковлик ва вазиятни тўғри англашни тақозо этарди. Мен бир муддат Президент ҳузуридаги афв этиш комиссиясига аъзо бўлганман. Мутахассис — юрист бўлмасам ҳам ана шу масалаларнинг муҳокамасида иштирок этганман. Демоқчи бўлганим, ушбу масалани анча-мунча чуқурроқ идрок этаман. Ўлим жазосини батамом олиб ташлаш қонун ҳужжатларини пухта ишлаб чиқиш ва ўлим жазосини бекор қилган ва ўлим жазоси ўрнига умрбод ёки узоқ муддатга озодликдан маҳрум этиш жазосига ҳукм қилинганлар жазолари ижро этилиши тажрибасига эга давлатларнинг қонун ҳужжатлари ҳам чуқур ўрганилиши кўзда тутилган эди. Зеро, тезкор кўринишдаги чора ўз ўрнида, албатта, зарур. Аммо оқибатини ўйлаб ташланадиган қадам хосиятлироқ бўлади.

Мамлакатимизда 2008 йилнинг 1 январидан бошлаб ўлим жазоси бекор қилинади. Унинг ўрнига умрбод ёки узоқ муддатга озодликдан маҳрум этиш жазоси қўлланилади. Бу юртимизда адолат ва инсонийлик тамойилининг тўлиқ шаклланганлигидан далолат. Қолаверса, айрим хорижий «инсонпарвар» ташкилотларнинг Ўзбекистонда инсон ҳуқуқи ундай, инсон қадри бундай деб, бошқа ниятларни кўзлаб жаврашига ҳам адолатли бир жавобдир. Инсонни улуғлаш, меҳр-оқибатни юксак тутиш қон-қонига сингган халқимизнинг улуғ фазилати давлат сиёсати даражасига кўтарилганлигининг яна бир бор намоён бўлишидир бу!

Кейинги пайтларда яна бир ҳол кузатилмоқда. Айрим хорижий ОАВ ва баъзи бир «демократ»лар талқинида юртимизда инсон эрки ҳақида турли хил ёлғонлар айтилаяпти. Қизиқ, бизнинг рўзғоримиз, хонадонимизга бурнини тиқаётган бу жаноблар ўзбекларнинг одамохунлиги, халқимиз бағрикенглигини ҳис қилганларида бундай хаёлларга бормаслиги аниқ эди. Кечиримлилик ва оқибат бобида ўзбеклардай халқ, Ўзбекистондай юрт дунёда топилмаса керак.

Яна бир гап, ўлим жазоси йўқ, бекор қилинибди, деган ўй-хаёл билан оғир жиноят содир этсам ҳам бўлади, деган кимсалар, баъзи бир нияти бузуқ нокасларнинг ноғорасига ўйнаб, тўрига тушиб қоладиган ёшлар адашади. Инсон жонига қасд қилиш, юртга хоинлик қилиш, бегуноҳлар қонини тўкиш энг мудҳиш жиноят, ёвузликдир. Дунёвий йўлдан бориб инсон эъзозланаётган давлатга муносиб фарзанд бўлиш борасида кенг қамровли тушунтириш ишларини олиб бориш зарур. Бу зиёлилар, ҳуқуқшунослар, оммавий ахборот воситалари зиммасига алоҳида масъулият юклайди. Зотан, биз халқаро ҳуқуқ меъёрлари асосида ривожланаётган мустақил давлатимизда ҳамиша инсонпарварлик эъзозланишини дунёга кўрсатишимиз лозим.

ЭЪТИРОФ

«ALIVE» ташкилоти Ўзбекистоннинг тараққиётини диққат билан кузатиб боради.

Жиноят кодексида ўлим жазоси кўзда тутилган моддалар сонининг қисқартирилиши билан мамлакатингиз томонидан ўлим жазосини бекор қилиш бўйича илк муҳим қадам ташланди. Ташкилотимиз Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг ***«Ўзбекистон Республикасида ўлим жазоси бекор қилиниши муносабати билан қабул қилиниши лозим бўлган қонунлар, норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни тайёрлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»*** *ги Фармойишини катта мамнуният билан қабул қилди. Ҳужжатда кўзда тутилган аниқ чора-тадбирлар Ўзбекистон раҳбариятининг ўлим жазосини жиноий жазо сифатида бекор қилиш борасидаги қатъий иродасидан далолат беради.*

Ўлим жазосини бекор қилиш ҳуқуқий давлат ва ривожланган жамиятнинг таркибий қисмидир. Ҳисоб-китоблар шуни кўрсатмоқдаки, ўлим жазоси жиноятчиликнинг камайишига ёрдам бермаётир. Аксинча, у зўравонликни кучайтириши мумкин. Бундан ташқари, одил судлов ҳам инсоннинг ҳаётдан маҳрум этилишига олиб келувчи хатолардан ҳимояланмаган.

Ўзбекистоннинг тез орада ўлим жазоси тарих саҳифаларидагина қоладиган мамлакатлар сафига киришидан яна бир бор хурсандмиз.

Ўзбекистонга ва унинг халқига энг эзгу тилакларни билдираман.

Петра ХЕРМАНН, Германиянинг «ALIVE» ҳуқуқни ҳимоя қилиш ташкилоти бошқаруви раиси.

ЯШАШ ҲУҚУҚИ ДАХЛСИЗДИР

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Мисол учун айтсак, Германиядаги «ALIVE» ҳуқуқни ҳимоя қилиш ташкилоти бошқаруви раиси Петра Херманнининг таъкидлашича, ўлим жазосини бекор қилиш ҳуқуқий давлат ва ривожланган жамиятнинг таркибий қисми ҳисобланиши, шунинг учун ҳам Ўзбекистон раҳбариятининг **ўлим жазосини жиноий жазо сифатида бекор қилиш борасидаги қатъий қадам ташлагани халқаро миқёсда эътироф этилган тамойил ва меъёрларни нафақат тан олиш, балки уларга содиқ эканидан далолатдир.**

Шу ўринда қайд этиш ўринлики, Ўзбекистонда ўлим жазосини бекор қилишда Конституциямиздаги **«... инсон, унинг ҳаёти, эркинлиги, шаъни, қадр-қиммати ва бошқа дахлсиз ҳуқуқлари олий қадрият ҳисобланади»** (13-модда), **«яшаш ҳуқуқи ҳар бир инсоннинг узвий ҳуқуқидир»** (24-модда), **«давлат фуқароларнинг Конституция ва қонунларда мустаҳкамланган ҳуқуқлари ва эркинликларини таъминлайди»** (43-модда) каби меъёрлар асосий мезон ҳисобланади. Бундан ташқари, Ўзбекистонда барпо этилаётган фуқаролик жамиятига мос, давлатчиликнинг инсонпарварлик ғоялари билан йўғрилган демократик қадриятлар, лўнда қилиб айтганда, давлатчиликни ривожлантириш билан боғлиқ ўзбек моделидаги ғоялар, қарашлар ҳам ўлим жазосини бекор қилишда муҳим омиллардан биридир. Чунки давлатимиз ҳуқуқ тизимининг ўн беш йиллик тарихига назар ташласак, ўтган даврда ўлим жазоси тадрижий тарзда қисқартирилиши, яъни 1994 йилдаги 13 та модда 1998 йилгача 8 та, 2001 йилда 4 тага, ниҳоят, 2003 йилда 2 тага қисқартирилиб келингани ҳам БМТ Бош Ассамблеясининг 1977 йил 8 декабрда қабул қилинган резолюциясидаги **«ўлим жазоси масаласида кўзда тутилган асосий мақсад — бундай жазони бекор қилиш эҳтиёжидан келиб чиққан ҳолда ўлим жазоси қўлланиладиган ҳуқуқбузарликлар миқдорини янада камайтириб боришдан иборат бўлмоғи лозим»,** деган қоидага тўлиқ мос эканини кўрсатди.

Ўзбекистонда ўлим жазосини бекор қилиш хусусида сўз юритганда, бу масаланинг икки муҳим, яъни ҳуқуқий ва сиёсий жиҳатларига алоҳида тўхталиш жоиз. Ўлим жазосини бекор қилишнинг ҳуқуқий асослари сифатида инсон ҳаёти бузилмас ва ҳеч қандай куч билан ажратилмас бойлик; бу жазо жиноятга мойил инсонларни жазолаш ва жиноятчиликнинг олдини олишга асос бўла олмайди; ўлим жазосини қўллашда хатога йўл қўйиш тузатиб бўлмайдиган оқибатга олиб келиши мумкин; ўлим жазосини Жиноят кодексида мавжудлиги маҳкумни тузатиш каби жазолаш мақсадини йўққа чиқаради, деган хулосаларни баён этиш мумкин.

Ўлим жазосидан воз кечишнинг сиёсий омиллари эса Ўзбекистонда истиқлол йилларида барча соҳаларда амалга оширилган изчил ислоҳотлар натижасида мутлақо янги мазмун-моҳият билан бойиган фуқаролик жамияти барпо этилаётгани, айниқса, ислоҳотларни чуқурлаштириш борасидаги саъй-ҳаракатлар барча соҳаларни, жумладан, ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ва маънавий жабҳаларни қамраб олгани билан боғлиқ. Булар ёшларимизнинг онги, тафаккури ва дунёқарашининг сезиларли даражада ижобий томонга ўзгаргани, ислоҳотларнинг фаол иштирокчисига айлангани, фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқаришига кенг имконият яратилганида яққол ўз ифодасини топди. Шу йилнинг май-июн ойида бўлиб ўтган фуқаролар йиғинлари раислари (оқсоқоллари) ва уларнинг маслаҳатчилари сайлови билан боғлиқ жараёнлар ҳам бу фикримизни тўлиқ исботлади.

Энг муҳим жиҳат шундан иборатки, ўлим жазосининг бекор қилиниши мамлакатимизда амалга оширилаётган барча ислоҳотлар инсон ва унинг манфаатларига хизмат қилмоқда. Бу эса инсон ҳаёти ва унинг ҳуқуқлари олий қадрият сифатида қонун асосида кафолатланганининг амалий исботидир.

SHarhlovchi minbari

ҚОЗИ БЎЛ, ҲАКАМ БЎЛ, ИНСОФ БИЛАН БЎЛ!

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Қаранг, бундай ҳуқуқ, ҳатто БМТ ва унинг Хавфсизлик Кенгашида ҳам йўқ, лекин «демократия даҳолари»да бор. Уларга айниқса, янги қабул қилинган қонунга кўра, ноҳукумат ташкилотларнинг рўйхатдан ўтиши ва молиялаштирилиши давлат томонидан назорат қилиниши ёқмабди. Афтидан, улар Москва майдонлари ҳам Киев майдонларига ўхшашини хоҳлашган. Шунда бақириқ-чақириқ ва тўс-тўполонга чиққанларни йўлкира, овқат ва рағбат пули билан таъминлаш осон бўлади.

Энди ўзингиз ўйлаб кўринг, Россия сингари қудратли, БМТ Хавфсизлик Кенгашининг доимий аъзоси бўлган давлатга қайси йўлдан қандай юриш кераклигини ўргатаётган, унинг қонунларини ва жамиятни бошқариш усулларини танқид қилаётган, уни демократиядан тойиб бораётганликда айблаётган арбоблар бошқаларни тинч қўяди, деб ўйлайсизми?!

Улар бир пайтлар ер юзида коммунизмнинг ғалабасига ишонган коммунистлар сингари бутун жаҳонда битта тартиб ўрнатиб, ўзлари ўйлаб топган сунъий турмуш тарзини демократия ниқоби остида ҳаммага мажбуран тиқиштиришни ўз олдиларига мақсад қилиб қўйишган. Бунда улар давлатларнинг тарихий тараққиёт босқичларидаги ҳамда халқларнинг миллий, маънавий ва диний қадриятларидаги фарқларидан қатъи назар, ҳаммага бир хил стандартларни қўлламоқдалар. Шундан келиб чиқиб, бошқалардан худди ўзларидек бўлишни талаб қилмоқдалар.

Келинг, яхшиси, ижтимоий ҳаётнинг айрим жиҳатларида уларнинг «ибратини» бошқа халқлар қадриятларига қиёслаб кўрайлик. Бугун кўкрак кериб, ўзини демократия устунлари деб ҳисоблайдиган айрим давлатларда бир жинсли никоҳ қонунлаштириб қўйилган. Таажжубланарли томони шундаки, бу ҳол нафақат ҳаётда, балки оммавий ахборот воситаларида ҳам кенг тарғиб қилинмоқда. Телеканалларда қучоқлашиб турган бир жинсли «келин-куёв»лар кўп кўрсатиляпти, уларнинг «тўй»ларидан репортажлар берилиб, ўзларидан ва қариндош-уруғларидан интервьюлар олиняпти. Демократиянинг бу «ибрати»ни Марказий Осиё шароитида биз, ҳатто тасаввур ҳам қилолмаймиз. Ёки бизда қайси ота ўз қизининг кўкраги ва олди очиқ ҳолда кўз олдида беҳаёлик қилишига чидай олади, дейсиз?!. Ҳаё биз учун юксак қадрият.

Ҳар бир халққа миллий қадриятлар Аллоҳ томонидан берилади. Шунинг учун ҳам миллий қадрият муқаддас ҳисобланади. Уни демократия деган чиройли сўз билан супуриб ташлаб бўлмайди. Қон билан кирган қадриятлар жон билан чиқади. Шубҳасиз, сўз эркинлиги ҳам, матбуот эркинлиги ҳам, ҳақ-ҳуқуқ эркинлиги ҳам қонун ва ахлоқ-одоб доирасида бўлиши керак. Умуман, ижтимоий-сиёсий ҳаётнинг барча жабҳаларида қонун устуворлиги таъминланган тақдирдагина демократия бўлади. Онгли эркинлик, яъни демократия қотиб қолган бир қолипдаги стандартларга эмас, балки ҳақиқатга, тўғриликка, холисликка, миллий ва умуминсоний қадриятларга асосланади.

Ўзини онгли эркинлик даҳоси деб даъво қилиш ва бошқаларга тазйиқ ўтказиш зўравонликдан бошқа нарса эмас. Бировларни ўз йўриғига юритиш онгли эркинликка, яъни демократияга кирмайди. Оғизда демократия ҳақида сафсата сотиб, амалда унинг тескарисини қилаётганлар нафақат зўравонлар, балки мунофиқ сиёсатчилардир. Кейинги пайтда жаҳон оммавий ахборот воситаларида ва халқаро минбарларда бундай сиёсат қаттиқ танқид қилинмоқда. Бундай мунофиқона сиёсат юритаётган демократия даҳоларининг номлари жаҳондаги таниқли давлат арбоблари ҳамда дипломатлар томонидан такрор-такрор тилга олинмоқда. Ҳатто БМТ Бош котибининг ўринбосари ҳам бир давлат ўтказаётган бундай сиёсатнинг мунофиқона қиёфасини очиб ташлади. Умуман, бундай қиёфада яширинган ғаразли мақсадлар жаҳон жамоатчилигига тобора ошкор бўлмоқда.

Халқимиз «қози бўл, ҳакам бўл, инсоф билан бўл», деб бежиз айтмаган. Бу гап «демократия даҳолари»га ҳам тегишли. Даҳоликка даъвогарлик бошқа-ю, даҳоликни жойига қўйиш бошқа. Энг муҳими, бунда муллага ўхшаб қолмаслик керак. Яъни даъвогарлик айтганимни қилиб, қилганимни қилмайсан, қабилида бўлмасин. Кейин йўриққа юрганлар оқ, юрмаганлар қора рўйхатга киритилмаслиги лозим. Яна бир шарти шуки, онгли эркинликни геосиёсий манфаат қуролига айлантириб юбормаслик лозим. Айтгандай, даҳоликка мунофиқлик эмас, тўғрилик ярашади. Андак инсоф бўлса, яна ҳам яхши. Диёнат эса ортиқчалик қилмайди.

Иброҳим НОРМАТОВ, сиёсий шарҳловчи

Jinoyat va jazo

ХАТОЛАР ЗАНЖИРИ

Суд очерки

Халқимизнинг илдизи узоқ асрларга бориб тақаладиган миллий қадриятлари, урф-одатлари, ажойиб удумлари бор. Айниқса, тўйларимиз ҳаётимизда унутилмас қувончли кунлар бўлиб, уларни узоқ вақт яхши хотиралар билан эслаб юрамиз.

Газли шаҳрида яшовчи Жамбул Сарсенбоев ҳам узоқ йиллар бир корхонада ишлаб, нафақа, ёшига етгач, уни нишонлашни кўнглига тугиб қўйган эди. Ўша кунлар келгач, тўйга фарзандлари, қариндош-уруғ, дўсту биродарлари, бирга ишлаган қадрдонларини таклиф этиб, тўкин дастурхон ёзди. Турли хил ширинлигу пишириқлар, қўли ширин пазандалар тайёрлаган мазали таомлар, — барча-барчаси, ичимликлар бисёр эди. Созандаю хонандаларнинг куй-қўшиқлари, раққосаларнинг жозибали хиромлари дилга завқ бахш этарди.

Қадаҳ сўзи олган ҳар бир киши тўй соҳибига дилидаги энг яхши тилакларини билдирарди. Жамбул Сарсенбоевни қутламоқ учун тўйга унинг хотини З.Абдуллаеванинг таклифига биноан, бирга ишлайдиган Нам Алексей ҳам келган эди. У тўйда танишлари М.Салиева, М.Пириева, Р.Умарова, Ҳ.Муродовалар билан бир дастурхон атрофида ўтирди. Нам Роза Умарова билан «Газли тарсс» газ қазиб чиқариш бошқармасида бирга ишлаган, уни яхши танирди. Шунинг учун ҳам тўйда Роза билан ёнма-ён ўтириб қадаҳ кўтарди, рақсга тушди.

Изоҳ: **Нам Алексей Афанасьевич — 1985 йилда Газли шаҳрида туғилган. Корейс миллатига мансуб, ўрта маълумотли, бўйдоқ. Муқаддам 2002 йил 22 январда жиноят ишлари бўйича Шофиркон тумани судининг ҳукми билан Жиноят кодексининг 169-моддаси, 3-қисми «а» банди билан айбдор деб топилиб, унга нисбатан Жиноят кодексининг 57-моддаси қўлланиб, бир йиллик ахлоқ тузатиш иши жазоси тайинланган. Судланганлик ҳолати тугалланган. Газли шаҳридаги «Учқур» цехида электрик бўлиб ишлаган. Шаҳардаги «Учқур» кўчасида истиқомат қилган.**

Ёзнинг сўнгги ойи бўлгани учунми, кечаси ҳаво бироз салқин эди. Нам Розага меҳрибончилик кўрсатиб, эгнидаги курткасини ечиб берди. Тўй охирида Нам Алексей стол-стулларни йиғиштиришда мезбонларга кўмаклашди. Роза эса базмдан чиқиб, шу яқин-атрофда яшайдиган Музаганинг уйига уни кўриш учун кирди. Бироқ у ерда бегона меҳмонлар борлиги учун ҳам кўп ўтирмай уйига жўнади.

(Давоми тўртинчи бетда)

ПОЛИЦИЯ КИЙИМИДАГИ ЎҒРИЛАР

Куппа-кундуз куни Ироқ полициячилари кийимини кийиб олган бир гуруҳ қуролланган шахслар Боғдоднинг қоқ марказида жойлашган тижорат марказларидан биридан йигирма беш нафар кишини ўғирлаб кетди, деб хабар беради Британиянинг ВВС телерадиокомпанияси.

Маълумотларга қараганда, кундузи куни 15 та давлат рақамисиз полиция автомобили тижорат марказини қуршаб олган. Дўкон қўриқчилари полиция кийимидаги одам ўғриларини ҳақиқий полициячилар деб ўйлаб, уларга қаршилик кўрсатишмаган. Машиналардан тушган «полициячилар» дўконлардан бирига кириб, харидор ва сотувчиларни бир ерга тўплаган. Кейин аёл ва эркакларни алоҳида-алоҳида гуруҳга ажратишган ва 25 нафар эркак кишини номаълум томонга олиб кетишган. Ушбу дўкон Америка-Ироқ Савдо палатасига қарашли бўлган.

Ҳозирча Ироқ полицияси бу ишларнинг ортида ким турганлиги ҳақида аниқ маълумотга эга эмас. Полиция томонидан тарқатилган расмий хабарда ўғирланганлар орасида 12 нафар Савдо палатаси ходимлари, жумладан, Савдо палатасининг раҳбари ҳам борлиги таъкидланади. Номаълум шахслар томонидан ўғирлаб кетилганларнинг 13 нафари эса тинч аҳол вакилларидир.

УГО ЧАВЕС ТАҚДИРЛАНДИ

Венесуэла президенти Уго Чавесни Эронга ташрифи чоғида Эрон президенти Маҳмуд Аҳмаднажод Ислом Республикаси олий давлат ордени билан тақдирлади.

Тақдирлаш маросими тан Теҳрон университетида бўлиб ўтди.

Россиянинг НТВ телеканали хабарига қараганда, Уго Чавес Эронга бешинчи марта расмий ташриф буюрган. Президентлар учрашувидан сўнг бўлиб ўтган матбуот анжуманида ҳар иккала давлат раҳбари АҚШ ҳукумати олиб бораётган ташқи сиёсатни жиддий танқид остига олиб, унга қарши биргаликда курашиш ҳақида яна бир марта келишиб олишди.

БМТНИНГ ҚАРОРИ

«ИТАР-ТАСС» ахборот агентлиги хабарига кўра, БМТнинг Ливандаги вақтинчалик кучлари қўмондонлиги ўзининг Ливан-Исроил чегарасида жойлашган икки кузатув пунктидаги вакилларини чақириб олишга қарор қилган. Бу ҳақда журналистларга ўтган ҳафтанинг жума куни БМТнинг штаб-квартирасида Миллатлар Ташкилоти Бош котибининг вакили Мария Окабе маълум қилган.

Мария Окабе ушбу қарор ҳақида фикр юритар экан, «БМТнинг бундай қарорга келишига асосий сабаб Исроил ҳарбийлари томонидан кузатув пунктларининг ўққа тутилиши бўлди. Ушбу отишмалар натижасида 4 нафар ҳарбий кузатувчи ҳалок бўлган. Улар Австрия, Канада, Хитой ва Финландия фуқароларидир», дея таъкидлади.

БМТ қарори билан 50 нафар кузатувчи ҳарбий ҳаракатлар давом этаётган ҳудуддан олиб чиқиб кетилган.

ҲАРБИЙ ҲАРАКАТЛАР КЕСКИНЛАШМОҚДА

Исроил ҳарбий кучлари жанубий Ливан ҳудудларида ўзининг қуруқликдаги кенг қамровли ҳаракатларини амалга оширишни режалаштирмоқда. Исроил томон Кан шаҳрида олиб борилган 48 соатлик ҳаво ҳужумидан сўнг шундай қарорга келган. Маълумки, Кан шаҳрига уюштирилган ҳаво ҳужуми натижасида 56 нафар тинч аҳоли вакили қурбон бўлган эди. Энг афсусланарли томони шундаки, қурбонларнинг асосий қисмини аёллар ва болалар ташкил этади.

Ynet News ахборот агентлигининг Исроил мудофаа кучлари ҳисоботига таяниб тарқатган маълумотларига қараганда, кўзда тутилаётган ҳарбий ҳаракатларда пиёда қўшинлар, ҳаво кучлари ва танклардан фойдаланилади. Шунингдек, ушбу ҳарбий ҳаракатдан кўзланган яна бир мақсад — «Ҳизбуллоҳ» жангариларини Исроил чегараларидан янада узоққа улоқтириб ташлашдир.

Исроил мудофаа вазири Амир Перецнинг баёнотида эса шундай фикрлар қайд этилган: «Кан шаҳрида юз берган фожиадан сўнг ҳарбий ҳаракатларни бирор лаҳза ҳам тўхтатиб бўлмайди». Унинг сўзларига қараганда, қачонки Исроил ҳарбий кучлари ўз олдига қўйган вазифани бажарса, ана ўшанда уруш тугаши мумкин.

Исроил ҳаво кучлари душанбага ўтар кечаси Кан шаҳрида юз берган фожиалар сабабини ўрганиш, жойларга инсонпарварлик ёрдамини етказиб бериш ҳамда жанубий Ливан қочоқларини хавфсиз ҳудудларга кўчириш мақсадида ўз ҳарбий ҳаракатларини вақтинчалик тўхтатишни маълум қилган эди. Лекин Исроил ҳарбий ҳаво кучлари душанба куни яна ҳарбий ҳаракатларни бошлаб юборишди. Улар асосан «Ҳизбуллоҳ» жангарилари жойлашган, деб гумон қилинаётган ҳудудларга ҳаво ҳужумлари уюштирмоқда.

Интернет материаллари асосида Ислом ҲАМРО тайёрлади

Mushohada

ҲАММАСИ ТАРБИЯГА БОҒЛИҚ

Бош Қомусимизнинг 64-моддасида «Ота-оналар фарзандларини вояга етгунларига қадар боқиш ва тарбиялашга мажбурдирлар», — дея қайд этилган. Бу — фарзанд тарбияси сизу бизнинг энг асосий бурчимиз эканини доимо ёдимизга солиб туради.

Афсуски, орамизда ушбу масалага ўта лоқайдлик билан ёндошадиган ота-оналар ҳам йўқ эмас. Улар фарзанд тарбияси билан шуғулланиш учун ўзларининг «қимматли» вақтларидан қизғанадилар ёки бундан кўра кундалик «муҳим» юмушларини афзал, деб биладилар. Аммо бир кун келиб, ўғли ёки қизи «ҳунар» кўрсатганда, айбни унинг устозлари ёхуд ён-атрофдагиларга ағдаришади.

Келинг, фикрларимизни баъзи ҳаётий воқеалар мисолида давом эттирайлик. Вояга етмаган Тоҳир Эргашев, Расул Ҳасанов, Мажид Назаровлар (исм-шарифлари ўзгартирилган) Қўқон шаҳрининг турли маҳаллаларида истиқомат қилишади. Бироқ юриш-туриши, мақсад-маслаклари бир бўлгани боис улар тезда «тил топишишди». Қолаверса, Мажид билан Расул шаҳардаги касб-ҳунар коллежларининг бирида таҳсил олишади. Лекин улар дарсларга қатнашиб, ўзлари танлаган касбнинг сир-асрорларини ўрганиш ўрнига Тоҳирга қўшилиб, кўча-кўйда саёқ юришни авло билишади. Кўча кезиш эса ўз-ўзидан бўлмайди. Чўнтакда уч-тўрт сўм «қуруғи»дан бўлиши лозим. «Қуруғи»ни эса кимдандир олиш керак ёки пешона тери тўкиб меҳнат қилишга тўғри келади. Табиийки, «қаҳрамон»ларимизнинг ҳалол меҳнатга бўйни ёр бермади ва улар пул топишнинг «антиқа» йўлини танлашди.

Гап шундаки, ўша куни Тоҳир, Расул, Мажид учовлон шаҳарнинг Абу Тоиб Хўқандий мавзесида жойлашган «Мадаминбек» номидаги хусусий ошхона ёнида ўтиришганди. Шу пайт йўлдан ҳарбий хизматчилар — Жуманазар Бухоров ва Алибек Асқаров ўтиб қолишди. Пайт пойлаб турган ҳамтовоқлар уларнинг йўлини тўсиб, очиқдан-очиқ талончиликка ўтишди. Яъни аввалига иккала хизматчини дўппослашди, сўнг Жуманазарнинг 50.000 сўмлик устки кийими, 300.000 сўмлик «Нокия-7810» русумли телефон аппарати, ён чўнтагида турган ҳарбий билети ва 30.000 сўм пулини тортиб олишди.

Кейинчалик ўтказилган суд-тиббий экспертиза хулосалари Алибек ва Жуманазарнинг соғлиғи бузилишига сабаб бўлган енгил шикаст олганликларини кўрсатди. Талончилар эса Жиноят кодексининг 166-моддаси, 2-қисми «а,б,в,» бандлари, 227-моддаси, 2-қисми «а» банди билан айбли деб топилиб, қилмишларига яраша қонуний жазога тортилди. Суд ҳукми билан келгусида Расул ва Мажиднинг хулқ-атвори устидан назорат олиб бориш вазифаси улар таҳсил олаётган касб-ҳунар коллежи зиммасига юклатилди.Тоҳир ҳам қилмишига яраша қонуний жазога тортилди.

Ёки Музаффар Умидовнинг хатти-ҳаракатларини олиб кўрайлик. Тарбиясизлик ва эътиборсизлик боис Музаффар ҳам ҳали вояга етмай туриб, жиноятга қўл урди. Аниқроғи, бекорчиликда ўтаётган кунларнинг бирида шаҳарнинг Алишер Навоий номидаги мавзесида жойлашган дўконга кириб, «томоғини ҳўллади». Сўнгра шу атрофдаги 29-умумий ўрта таълим мактабига йўл олди. Мактаб ҳовлисига киргач, кайфи ошиб бораётган Музаффарнинг «қўли қичиб» қолди. Яъни у оёғи остида ётган тошларни олиб, мактаб деразаларини чилпарчин қилди. Натижада таълим муассасасига 350.000 сўм моддий зарар етказди. Яхшиямки, ойна синиқлари бирор ўқувчи ёки ўқитувчига шикаст етказмади. Шундан сўнг мактаб мутасаддилари уни ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари ходимларига топширишди.

Суд жараёнига қадар Музаффар ўзи келтирган зарарни ва деразаларни бутлаш учун кетган харажатларни қоплади. Шу боис судда иштирок этган мактаб вакилининг сўровига биноан суд Жиноят кодексининг 66-1-моддасини қўллаб, унга нисбатан қўзғатилган жиноят ишини ҳаракатдан тўхтатиш юзасидан ажрим чиқарди.

Юқоридагиларга ўхшаш мисолларни яна келтириш мумкин. Агар таҳлилларга эътибор қаратсак, жиноят ишлари бўйича Қўқон шаҳар суди томонидан ўтган 2005 йилда 30 та, жорий йилнинг шу даврига қадар эса 10 та вояга етмаганлар билан боғлиқ ишлар кўрилиб, айбдорлар қонуний жазога тортилган.

Шу ўринда ҳақли савол туғилади: хўш, келтирилган рақамлар бундан ҳам озроқ бўлиши ёки умуман бўлмаслиги ҳам мумкин эдими?

Албатта, энг аввало, ота-оналар, қолаверса, устозлар, жамоатчилик вакиллари зиммаларидаги тарбия ва таълим ишларига жиддийроқ ёндашганларида эди, баён этилгани каби кўнгилсиз воқеалар юз бермасди.

Яна шуни таъкидаш лозимки, фарзанд тарбиясида ота-оналар устоз-мураббийлар ва жамоатчилик вакиллари билан ҳамфикр, ҳамжиҳатликда иш юритиши лозим. Донишмандлардан бири бу ҳақда шундай ибратли ҳикматни айтган: **«Бола шундай бир қушга ўхшайдики, унинг бир қаноти ота-онаси, иккинчиси эса ўқитувчиси ва жамоатчиликдир. Бу қанотлар бир-бирига мос ҳаракатлар билан болани ҳаётга йўллайди. Агар боланинг қанотлари қарама-қарши томонга ҳаракат қилса, бола қулаб тушади»**.

Бундан шундай хулосага келиш мумкинки, фарзанд тарбияси нафақат ота-онанинг, балки унинг ён-атрофидаги сизу биз, катталарнинг ҳам зиммамиздаги масъулиятдир. Зеро, бу дунёда инсон учун фарзанд камолидан кўра ортиқроқ бахт йўқ...

Хадича МУСАХОНОВА,
ҳуқуқшунос,
Хуршид СУЛТОНОВ,
«Инсон ва қонун» мухбири

Islohotlar samarasi

ЭЗГУЛИК ҚАНОТИДА

Маълумки, шўро даврида фуқаролар судларга фақатгина жазоловчи идора сифатида қарашарди. Шунинг учун кимнингдир иши судга тушса, албатта, у жиноятчи саналар, бундан ҳам ёмони — иши судга тушган кимсага бирор-бир жазо чораси қўлланилар эди.

Кейинги йилларда мамлакатимиз қонунчилиги учун янгилик бўлган Ярашув институтларининг ҳаётга жорий этилиши кўпчиликнинг дилидаги иш бўлди. Чунки бир пайтлар икки қўшни ўртасидаги оддий жанжал ёки тенгдош жўраларнинг тортишуви оқибатида келиб чиққан муштлашув ҳам охир-оқибат кимнингдир қамоқ жазосига тортилиши билан якун топарди. Бу эса кўп ҳолларда қўни-қўшни, қариндош-уруғ ёки қуда-андаларнинг бир умрга юз кўрмас бўлиб кетишига сабаб бўларди. Ярашув институти айнан ана шундай салбий ҳолатларга чек қўйгани билан ҳам фуқароларимиз томонидан илиқ кутиб олинди.

Мана бир мисол, Андижон вилояти Избоскан тумани "Эркин" қишлоқ фуқаролар йиғини ҳудудида яшовчи икки қўшни И.Деҳқонова ва М.Рахматуллаева ўзаро жанжаллашиб қоладилар. Шунинг натижасида И.Деҳқонова М.Рахматуллаеванинг бошига тош билан уриб, унга енгил тан жароҳати етказади. Албатта, ўз навбатида М.Раҳматуллаева ҳуқуқ-тартибот идораларига мурожаат қилади...

Ишни ҳар томонлама кўриб чиқиб, жавобгар ва даъвогарнинг ўз хоҳишлари билан бирор-бир томоннинг тазйиқсиз ярашганлиги, жавобгар жабрланувчи тарафнинг даъволаниши учун етарли миқдорда маблағ ажратганлиги ва даъвогарнинг ўз давосидан ихтиёрий равишда воз кечганини ҳисобга олиб, Жиноят ишлари бўйича Избоскан туман суди ярашув институти талабларидан келиб чиққан ҳолда ушбу жиноят ишини тугатди. Жавобгарга нисбатан қамоқ жазоси қўлланилмади.

Яна бир мисол. Избоскан тумани, Яккатут қишлоғи, Тўраобод маҳалласида яшовчи фуқаро И.Акбаров 2006 йилнинг 8 феврал куни кеч соат 20.30 лар чамасида амалдаги йўл ҳаракати қоидасининг 3,5 моддасини бузиб, фуқаро Д.Худойбердиевни уриб юборган. Автоҳалокат натижасида пиёда Д.Худойбердиев ўртача оғир тан жароҳати олган. Ҳайдовчи ўз вақтида жабрланувчига ёрдам кўрсатиб, уни шифохонага олиб борган.

И.Акбаровга нисбатан Жиноят кодексининг 266-моддаси 1-қисми билан жиноят иши қўзғатилган эди. Суд ишни кўриш жараёнида томонларнинг ярашганлиги, И.Акбаров Д.Худойбердиевга етказилган моддий ва маънавий зарарни тўлаганлиги ҳамда жабрланувчи ўз хоҳиши билан ўзгаларнинг тазйиқсиз ярашишга келишганлиги инобатга олиб, жиноят ишини тугатди.

Хулоса ўрнида шуни таъкидлаб ўтиш лозимки, биз, соҳа ходимлари бугун нафақат қонунларни тўғри қўллаш, балки тизимда юз бераётган ислоҳотлар, қабул қилинаётган Президент Фармони ва қарорлари, шунингдек, амалдаги қонунчилигимизда юз кўрсатаётган янги-янги ўзгаришлар фуқароларимизнинг онгига етиб бориши учун ҳам бел боғлаб хизмат қилишимиз лозим. Бир сўз билан айтганда, биз ҳуқуқий демократик давлат қураётган эканмиз, ҳеч шубҳасиз, судлар, умуман олганда, ҳуқуқ-тартибот идоралари доимий равишда фуқароларнинг ҳуқуқий онгини ошириб боришлари лозим.

Бахтиёр РЕЖАПОВ,
ҳуқуқшунос

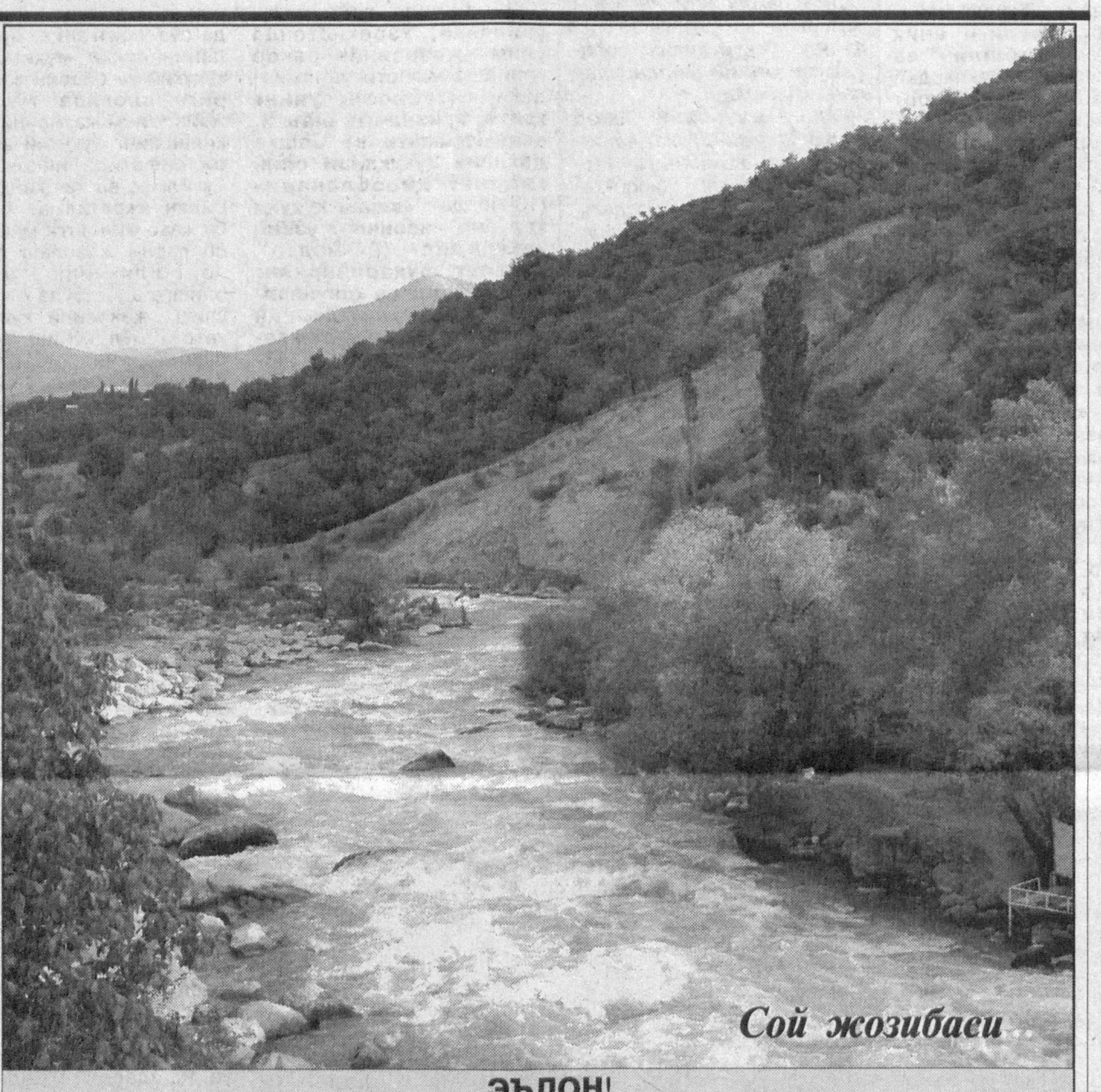

Сой жозибаси

ЭЪЛОН!

Урганч туман ҳудудидаги 2-сон Давлат нотариал идораси Давлат нотариуси лавозимига танлов эълон қилади.

Танловда нотариал фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқига эга бўлган, олий юридик маълумотли Ўзбекистон Республикаси фуқаролари иштирок этишлари мумкин.

Талабгорлар танлов газетада эълон қилинган кундан бошлаб, бир ой муддат ичида Хоразм вилояти адлия бошқармасига мурожаат қилишлари мумкин.

Талабгорлар қуйидаги ҳужжатларни тақдим қилишлари лозим.

1. Нотариал бўйича малака комиссияси номига ариза;
2. Паспорт нусхаси;
3. Белгиланган шаклда тўлдирилган шахсий варақа;
4. Нотариал фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи лицензиянинг нотариал тасдиқланган нусхаси;
5. Нотариал фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи лицензияга эга, лекин уч йил мобайнида нотариус лавозимида ишламаган фуқаро қайта имтиҳон топширганлиги ҳақида малака комиссиясининг қароридан кўчирма;
6. Охирги иш жойидан берилган меҳнат фаолияти тўғрисида тавсифнома.

Мурожаат учун манзил: Хоразм вилояти Урганч шаҳри, Самарқанд кўчаси 90-уй.
Маълумотли учун телефон: 226-40-42, 226-97-57.

Jinoyat va jazo

ХАТОЛАР ЗАНЖИРИ

(Давоми. Боши учинчи бетда)

Йўлда унга Нам Алексей етиб олиб, уйигача кузатиб қўймоқчи эканини айтди. Аввалига улар суҳбатлашиб кетишди. Сўнгра Алексей кутилмаганда ёнида бораётган жувонни бағрига босгиси келиб қолди. Шу боис хилватроқ жойга борганда Розанинг қўлидан тутиб, кўнгил майлини изҳор қилди.

— Гапинг бўлса, тезроқ айт, мен уйимга кетишим керак, — деди Роза.

Аёлдан бундай совуқ жавобни кутмаган йигит бор кучи билан унинг белидан қучоқлаб, йўл четидаги ялангликка олиб чиқди.

Аёл унинг қўлларидан қутулиш учун ҳар қанча ҳаракат қилмасин, уринишлари бефойда эди. Роза қаттиқ ҳаяжон ва қўрқувдан тобора кучсизланиб борарди. Ниҳоят, ўзининг қабиҳ ниятини амалга ошириш мушкуллигини сезган Нам Алексей энди ваҳшийлик йўлига ўтди. У Розанинг томоғидан бўғиб, бошига зарб билан мушт туширди. Аёл ҳатто бақиришга ҳам улгурмай, беҳуш йиқилди. Кейин... кейин эса нима бўлганини билмади.

Шайтон васвасасига қул бўлган Алексей ўлжасини қўлга киритган очкўз бўридай аёлга ёпишди. У ўзини билмай ётган аёлни хоҳлаганича таҳқирлади.

Қабиҳ ниятига етган Нам Алексей энди навбатдаги пасткашликка қўл урди. У Роза Умаровага тегишли қўл соати, 82 минг сўмлик икки дона тилла узуклари, 78 минг сўмлик бир жуфт тилла ҳалқаси — жами 258 минг сўмлик мулкини унинг ҳаёти учун муҳим бўлган соғлиғига зарар етказиб, қўрқитиш ва зўрлик йўли билан ечиб олди.

Орадан бироз ўтиб, ҳушига келган Роза ҳақоратланган жисмидан ўзи ҳам ижирғанган ҳолда кийимларини кийди. Нам Алексей эса бепарво ҳолда: «Қўявер, таниш докторларим бор. Маълумотнома тайёрлаб бераман, эртага ишга чиқмайсан», деди.

Роза уйига эрталабки соат бешларда келди. Ҳаммомга кириб, уст-бошидаги қон теккан жойларни ювди. Бироз ўзига келгач, қўли ва қулоғидаги тақинчоқлари йўқлигини сезиб қолди. Бироқ у тақинчоқларни Алексей ўмарганлигини билмасди.

Суд очерки

Қизининг кечқурун тўйга безаниб, яхши кайфиятда кетганини кўрган она эртасига уни бундай алфозда кўришни хаёлига ҳам келтирмаганди.

Қизининг афтодаҳол ҳолатини кўрган она чидаб туролмади. «Тез ёрдам»га қўнғироқ қилди. Ўз навбатида шифокорлар беморга муолажа кўрсатиб, қонун ҳимоячилари жабрдийдани ҳимояга олишди. Жавобгарнинг эса қонун ва виждон олдида бош эгишдан, терговчи саволларига жавоб беришдан бошқа иложи йўқ эди.

Суд жараёнида Роза Умарова ҳамда жиноятчи Нам Алексейга доир «иш»нинг қонунийлиги таъминланди. Суд тергов натижалари, прокурорнинг даъво аризаси қаноатлантирилиб, оқловчилар талаби, гувоҳлар кўрсатмалари, суд-тиббий экспертиза хулосаларини эътиборга олди.

Суднинг ҳукми билан Нам Алексей саккиз йил муддатга озодликдан маҳрум этилди.

Судланувчи Нам Алексей ҳисобидан жабрланувчи Роза Умарова фойдасига 200 минг сўмлик моддий зарар ундириб берилди.

Немис файласуфи Гёте **«Ҳақиқатни бетўхтов такрорлаб туриш керак, чунки атрофимизда ҳамиша хатолар такрорланиб туради»,** деганида ҳақ эди. Бусиз ҳам ҳаёт тошқин дарё каби шиддатли, тезда ўтиб кетади. Шунинг учун файласуф сўзларини хотирамиздан фаромуш қилишнинг ўзи хато.

Дарвоқе, бу воқеага унинг нима дахли бор, дейишингиз мумкин. Негаки, Нам Алексей ҳам, ҳатто жабрланувчи бўлсада, Роза Умарова ҳам, ҳар иккаласининг онаси ҳам ўз ўрнида хатога йўл қўйишган. Чунки жиноят содир этилгунигача бўлган воқеалар жараёнини кўз олдимизга келтирайлик. Нам Алексей ҳали ёш бўлса-да, ҳаётда хатога йўл қўйиб, бир марта судланган. У эндигина ўз ҳаётини изга тушираётганда яна жиноятга қўл уриб, суднинг «қора курсиси»га ўтирди. Уни бунга ким мажбур қилди? Ҳеч ким! Эсли-ҳушли йигит нега ўз нафсини тия олмай, спиртли ичимликка муккасидан кетди?!. Оқибатда бир бегуноҳ аёлга ҳам жисмонан, ҳам маънан озор етказди. Гулдек йигитлик умри, ёшлиги хазон бўлди. Бундан ташқари, у бедор тунларини оппоқ тонгга улаб, аллалар айтган, ўғлининг келажагидан умидвор бўлган онаизорнинг қалбини «чил-чил» синдирди. Бу энг катта хато эмасми?

Жабрдийда Роза-чи? Унинг бошига тушган кўргуликдан юрагимиз ачишади. Аёл шаънини булғаган кимса ҳар қандай лаънатга лойиқ. Бироқ «қарс икки қўлдан чиқади», деган нақлни ҳам халқимиз бежизга айтмаган. Роза аввало тўйга бир ўзи бормаслиги керак эди. Қолаверса, тўйдан чиқиб эртароқ уйига шошилса, бу хунук воқеа содир бўлмасди. Тўйда спиртли ичимликлар истеъмол қилиб, ярим тунгача қолиб кетадиган аёл онаси, яқинлари кўзига қандай қарайди? Бу хато эмасми?...

Фарзанди камолини кўраман, деган қайси она боласини турли базмларда, кўча-кўйда маст-аласт юришига йўл қўяди? Бундай бепарво она бир кунмас бир кун хатоларини кўз ёшлари билан ювиши аниқ!

Демак, бўлиб ўтган хунук ҳодисанинг дояси — хатолар занжирига бориб уланади.

Мажид РЎЗИЕВ,
ҳуқуқшунос,
Лолахон МАНСУРОВА,
журналист

— Кайлас тоғини айланиб, 5724 километр йўл юрсангиз афсонавий ўлкага етиб борасиз, —деб ёзади рус сайёҳи Георгий ЗОТОВ ўзининг Тибет ҳақидаги мақолаларидан бирида. — Бу ўлканинг маҳаллий амалдорлари сиз билан тилини чиқариб саломлашадилар. Бу билан улар ўзларини Сизга шикаст етказувчи одам шаклидаги иблис эмасликларини намойиш этишади.

Бизнинг ушбу сафардаги илк таассуротларимиз кўнгилдагидек, деб бўлмайди. Чунки иқлимнинг ўта қуруқлигидан лабларимиз ёрилиб кетган, бошимиз лўқиллаб оғрирди. Бунинг устига тепаликка кўтарилиш ниҳоятда машаққатли бўлиб, юқорилаган сари ҳаво камлигидан бошимиз айланиб, кўз олдимиз қоронғу тортиб борарди.

Dunyoning ishlari

ҚУЁШ ДОШҚОЗОНИ МАМЛАКАТИ

Тибетда ҳатто чивинни ўлдириш ҳам жиноят саналади...

РОҲИБЛАР БАҚАГА АЙЛАНИШАДИ

Тибетда ўзига хос ҳаёт тарзи мавжуд. Бу ўлканинг одамлари сира шошилмайди. Улар жуда секин ҳаракатланишади. Уларнинг хатти-ҳаракатларини идишдан секин оқиб тушаётган асалга қиёслаш мумкин. Чунки бу ерда серҳаракат бўлишнинг жисмонан иложи йўқ. Ҳар қандай кескин ҳаракат инсон ҳаётига хавф солади. Улкан тоғлар ва чўққилар мамлакати ҳисобланмиш Тибет денгиз сатҳидан 4000 метр баландликда жойлашган. Шунинг учун ҳам ушбу мамлакат сарҳадига қадам қўйган сайёҳлар орадан ўн дақиқа ўтар-ўтмас беҳузур бўла бошлайдилар. Айримлар ҳаво етишмаслиги оқибатида ҳушларини йўқотишади. Лекин тибетликларнинг ўзлари ана шундай об-ҳавога кўникиб кетишган. Мутахассисларнинг гувоҳлик беришича, тибетликларнинг кўкрак қафаслари бошқа инсонларнинг кўкрак қафасларига нисбатан бирмунча кенг бўлиб, улар сийрак ҳавода ҳам бемалол нафас олишга мослашган экан.

Маълумки, Тибет ҳамиша дунёнинг энг сирли ўлкаси ҳисобланган. XX асрнинг 60 йилларигача ҳам бу юртга фақат иккита йўл билан келиш мумкин бўлган. Бири Хитой томондан, иккинчиси эса Ҳиндистон орқали.

Шу ўринда алоҳида таъкидлаб ўтиш керакки, дунёдан ажралиб қолган мамлакат аҳолиси ҳеч қачон ўз ташаббуслари билан ташқи дунёга боғланишга уринмаганлар. Аксинча, имкон қадар ташқи дунё билан алоқа қилишдан қочганлар. Чунки улар ўз руҳларини поклаш ниятида доимий ибодат билан машғул бўлишган. Шу боис бўлса керак, Тибетда туғилиш жуда кам. Чунки кўпчилик эркаклар болаликдан роҳиб бўлишга интилишади. Роҳибларга эса уйланиш таъқиқланган.

—Тибет аҳолиси ҳамиша ибодат билан банд бўлиб, уларнинг аксарияти руҳий оламда яшайди, – дейди Чикаго университети профессори Дональд Рехю. — Мана беш йилдирки, мен Непаль чегарасига яқин жойлашган ибодатхона ламасининг қабулига навбат кутаман. Жавоб эса ҳар доим бир хил: «Лама медитацияда, чуқур руҳий олам оғушида...» У қачон бу ҳолатдан чиқади, деган саволимга эса ҳозирча жавоб ололганим йўқ. Чунки буни ҳеч ким билмайди.

Айни кунларда ҳам Тибетнинг хилват туманларидаги юксак тоғлар қўйнида жойлашган муз ғорлари бағрида 20-30 йил мобайнида чуқур руҳий медитация оламида яшаётган одамлар бор.

Биз юқорида тибетлик амалдорларнинг тилини чиқариб саломлашишлари ҳақида айтган эдик. Энг қизиғи, улар сиздан ҳам шундай жавоб кутади. Бу бежиз эмас, албатта. Чунки Тибет афсоналарида дўзахдан қочган шайтоннинг тили яшил рангда бўлади, деб айтилган. Шунинг учун ҳам улар бир-бирларига тилларини чиқариб саломлашиш орқали ўзларининг иблисга алоқадор эмасликларини исботлашади. Шунингдек, ерлик аҳоли ўз уйидан кўчага чиқишдан аввал дуо ёзилган доирачаларни айлантирадилар. Маълум бўлишича, бундай доирачаларни айлантириш, кун мобайнида 10 000 маротаба илоҳий сўзни такрорлаш билан тенг ҳисобланар экан.

Бу ўлкада медитация тўғрисида турли афсоналар юради. Энг асосийси, улар руҳий камолга етмаган одам билан гаплашмасликни маъқул кўришади. Тибетликларнинг фикрича, инсон руҳи унинг танаси билан нозик ришталар орқали боғланган. Бу эса инсон организмининг ноёб имкониятларини илғаб олишга ёрдам беради.

1995 йилда бир гуруҳ швейцариялик олимлар тибетликлар орасида тиббий текширув ўтказганлар. Ўшанда олимлар Гьянгдзе ибодатхонасининг роҳиблари елкасига чойшаб ташлаб, қаҳратон совуқда соатлаб қор устида ўтиришганини кўриб ҳайратда қолишган. Буни қарангки, бирорта роҳибнинг соғлиғига зиён етмаган. Мутахассисларнинг фикрича, тибетликларнинг медитация пайтидаги ҳолатини илон ва бақаларнинг уйқудаги ҳолатига қиёслаш мумкин. Бунинг устига баъзи роҳиблар медитация пайтида нафас олишни ҳам тўхтатишар экан. Ҳатто, энг замонавий тиббиёт ускуналари ҳам уларнинг юрак уришини аниқлаб бера олмаган.

Тибетнинг чекка, хилват туманларидан бирида муз ғорлари бор. Айтишларича, тоғлар бағридан жой олган бундай ғорларда одамлар 20-30 йил давомида туз тотмай, медитация ҳолатида яшар экан. Биз ҳазиллашиб, бу қариялар аллақачон ўлиб кетган бўлса керак деган эдик, тибетлик ҳамроҳларимизнинг кўнгли оғриди. Маълум бўлишича, ғордаги одамларнинг сочлари ва тирноқлари оддий одамларникидек ўсар, шунинг учун ҳам ҳар ярим йилда бир марта уларнинг ҳузурига сартарош ташриф буюрар экан.

Шигадзе ибодатхонасида бизга инсоннинг узун сочларини кўрсатишди. Энг ҳайратланарлиси, соч ўрами турган тўшакдаги ёстиқ ва кўрпада ётган одам танасининг излари кўзга яққол ташланиб турар эди. Айтишларича, у руҳий оламга шу қадар чуқур киришиб кетганки, натижада танаси бутунлай кўздан ғойиб бўлган. Тўшакка қўл теккизиб, эшитганларимизни текшириб кўрмоқчи бўлдик... Афсуски, бунга рухсат беришмади.

ЮМРОНҚОЗИҚҚА АЙЛАНИШНИ ИСТАМАЙДИЛАР

— Медитация ҳолатининг такомиллашуви, унинг юқори чўққига чиқиши натижасида одамлар ҳатто уча олиш қобилиятига эга бўлади, деган қарашларимиз сизни ҳайратга солиши мумкин, – дейди Кайлас тоғи яқинидаги ибодатхона роҳиби лама Таши Нгаванг. – Мен бундай қобилиятга эга одамни ўз кўзим билан кўрмаганман, аммо ибодатхонада сақланаётган китобларнинг бирида ана шундай маълумотларни ўқиганман. Китобда ёзилишича, XII асрда тибетлик беш нафар роҳиб бемалол тоғ ва дарёлар оша худди қушлардек парвоз қилар экан. Албатта, кўпчилик сайёҳлар бу гапларни шунчаки афсона сифатида қабул қилишади. Лекин биз, тибетликлар бунга ишонамиз. Чунки ўзимиз бунга ўхшаш кўплаб мўъжизаларга дуч келганмиз...

Кайлас тоғи Тибетнинг энг илоҳий жойи ҳисобланади. Тибет афсоналарига кўра, бу тоғ ҳудудида худолар истиқомат қилади. Бу масканни ҳақли равишда дунёнинг маркази, дейдилар. Кайлас тоғи қояларида табиий равишда свастика тасвири акс этган. Шу боис 1938 ва 1943 йилларда Адольф Гитлер Тибетга СС альпинистларидан иборат экспедиция юборган. Унинг фикрича, худди шу ерда ариес – олий ирқ миллатининг дунёга келиши сирлари яширинган.

Хуллас, Тибетда фақат сир-синоатларга дуч келасиз. Бу ўлкадаги ибодатхоналарда сақланаётган китобларда сирли ирқлар, афсонавий подшоҳлар, мистик давлатлар ҳақида турли-туман маълумотларга дуч келасизки, дунёдаги бирон-бир тарихий манбаада, ҳатто Александр Македонскийга қадар йўқ бўлиб кетган маълумотларда ҳам улар акс этган эмас.

Тибет афсоналарида агар Кайлас тоғини бир марта пиёда айланиб ўтилса, (бор-йўғи 53 километр) инсон ҳаёти давомида қилган гуноҳларидан покланади, агар 108 марта айлангудек бўлса, тўғридан-тўғри жаннатга тушади, деган фикр мавжуд. Шунинг учун ҳам абадий оппоқ қорга бурканган бу тоғ атрофида ҳар доим минглаб зиёратчиларни учратиш мумкин. Совуқда дир-дир титраётган зиёратчилар музда сирпаниб йиқиладилар. Кейин яна ўринларидан турадилар, яна бир-икки қадам ташлаб, яна йиқиладилар. Сўнг яна ва яна олға интилаверадилар. Ахир, ким ҳам жаннатга тушишни истамайди, дейсиз.

Агар зиёратчилар орасида машаққатдан қочадиганлари бўлса, яхшиси от йилини (у 2014 йилда келади) кутганлари маъқул. Чунки Кайлас тоғи атрофини от йилида бир марта айланган одам тўққиз марта айланган одамнинг савобини олар экан. Яна бир афсонада таъкидланишича, Кайлас тоғини айланиб, ибодат қилган одам кейинги гал дунёга келганида ҳам инсон бўлиб туғилар экан. Акс ҳолда у иккинчи туғилишида юмронқозиқ сифатида дунёга келади, дейишади тибетликлар.

Яна шуни таъкидлаш керакки, тибетликлар инсоннинг қайта туғилиши ва унинг руҳи ўзга жонзотларга кўчиб ўтишига қаттиқ ишонадилар. Бу ишонч эса ўз навбатида уларнинг ҳаётини анча қийинлаштиради. Чунки бу диёрда сувараклар, чивин, умуман олганда, бирор-бир жонзотни ўлдириш мумкин эмас. Чунки улар тириклигида сизнинг яқин қариндошингиз, дўстингиз ёки девор-дармиён қўшнингиз бўлган бўлиши мумкин...

Кунлардан бирида Хитойдан келган қишлоқ хўжалик мутахассислари қуриб қолган хас-хашакни ёқиб юборадилар. Бундан дарғазаб бўлган бутун бир қишлоқ аҳолиси Пекинга норозилик мактуби йўллайди. Ахир, хашаклар орасида ёниб кетган ҳашоратлар бир вақтлар одам бўлган-ку?! Ўшанда тибетликларнинг эътиқодини ҳурмат қилган расмий Пекин Тибет ҳудудида қуриган хашакларни ёқишни таъқиқловчи кўрсатма берган эди.

Яна бир қизиқ ҳолат. Тибетда қиш палласида ўттиз даража совуқ бўлишига қарамай, юз терингиз худди қирқ даража жазирамада юрган каби қорайиб кетади. Чунки бу мамлакат қуёшга энг яқин жойлашган. Шунинг учун ҳам тоғли қишлоқлар аҳолиси қайиққа ўхшаган идишчаларда сув иситадилар. Улар аввал металл идишчага сув солиб, унинг устини юпқа ойна билан ёпиб қўйишади. Ярим соат ўтгач, қарабсизки, сув қайнаб турибди. Катта дошқозонлардаги сув ҳам худди шу тариқа қайнатилади. Шу боис ҳам кўпчилик Тибетни қуёш дошқозонлари мамлакати, деб атайди.

— Бутун дунё нефт ва газ ўрнига қандай ёқилғи ишлатсак экан, деб бош қотиргани қотирган, — деб кинояли кулади Поче қишлоғи оқсоқоли Норбу Цецен.- Биз бундан уч минг йил олдин бу муаммонинг ечимини топганмиз. Дунёда қуёш нуридан кўра соф ва битмас-туганмас ёнилғи манбаи йўқ. Фақатгина уни ишлата билиш керак...

Хорижий матбуот материаллари асосида
Зафар ЁҚУБОВ тайёрлади

ИНСОН ва ҚОНУН

МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ

1996 йилнинг январидан нашр этилади

2003 йил 29 декабрда Ўзбекистон Матбуот ва Ахборот агентлигида 078-рақам билан рўйхатга олинган

Бош муҳаррир: Шодиқул ҲАМРОЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Бўритош МУСТАФОЕВ
Ихтиёр АБДУЛЛАЕВ
Пўлат САМАТОВ
Мавжуда РАЖАБОВА
Хуршид СОДИҚОВ
Абдукамол РАҲМОНОВ
Маҳмуд САТТОРОВ
Ислом ҲАМРО
Нормейли НОРПЎЛАТОВ

Таҳририятга юборилган қўлёзмалар эгаларига қайтарилмайди ва уларга ёзма жавоб берилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин.

Факт ва далиллар тўғрилиги учун масъулият муаллифлар зиммасидадир.

Навбатчи: Бобомурод РАЙИМОВ

Саҳифаловчи-дизайнер: Фарҳод ХЎЖАНАЗАРОВ

Индекс: 646882

«ИНСОН ВА ҚОНУН» газетаси таҳририяти компьютер базасида терилди ва саҳифаланди. А-2 бичимда, 2 босма табоқ ҳажмда, офсет усулида «Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси 41-уй. Буюртма Г-915. Тиражи — 7500. Босишга топшириш вақти — 21.00 Топширилди — 22.30

МАНЗИЛИМИЗ: 700047, Тошкент ш. Сайилгоҳ кўчаси-5. Тел: 133-70-65, 133-84-50

1 2 3 4 5